

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 11.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Készült a
a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont támogatásával
az Irodalomtudományi Intézetben

A borítón:
Petőfi emlékére készített rajzok Mendel Farkas *Versfűzéréből* (1877)
és Lokody Antal versgyűjteményéből (1880-as évek)
Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár, Kolozsvár / Cluj-Napoca
(Ms. 3810. és Ms. 3029)

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, a BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja és hálózati kiadója • www.reciti.hu
Technikai szerkesztő: Etlinger Mihály
Borítóterv, tördelés: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Fellini Kft.

LUFFY KATALIN

Petőfi-versmásolatok a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban

A kolozsvári Egyetemi Könyvtár a Petőfi-év nagyszabású rendezvényei mellett eltörpülő, de fontos eseménnyel emlékezett meg a költő születésének 200. évfordulójáról. Az alkalomra a könyvtár elsősorban különgyűjteményi anyagából rendeztünk kiállítást, amelyet kisebb tudományos tanácskozással egybekötve nyitottunk meg. E kiállítás előkészületei közt kezdtük el feltérképezni kéziratárunk Petőfi-másolatait, ezt bővítettük jelen beszámolóban tovább. Folytattuk tehát, de lezártnak nem tekinthetjük.

A keresés kiindulópontját Szabó T. Attila 1927-ben megjelent munkája jelentette,¹ majd a kéziratkatalógus alapján próbáltunk rátalálni azokra a vers-, dal- és vegyes gyűjteményekre, amelyek Petőfi-versmásolatokat, parafrázisokat, fordításokat tartalmazhatnak. Néhány közülük jól ismert az irodalomtörténészek és a népzene kutatók körében, s e korábbi ismertetésekre minden esetben támaszkodtunk. A kutatás jelen fázisában 30 Petőfi-másolatot találtunk, ez a szám természetesen még módosulhat, előkerülhet még olyan kézirat, amely eddig elkerülte figyelmünket. Egyetlen biztos kijelentést tehetünk: autográf Petőfi-kéziratot nem őriz könyvtárunk.

* A szerző a BTK Lendület – Hosszú Reformáció Kelet-Európában 1500–1800 Kutatócsoport tagja, és jelen tanulmány e projekt keretében készült el.

1 SZABÓ T. Attila, *Az Erdélyi Múzeum-Egylet XVI–XIX. századi kéziratok énekeskönyvei*, Erdélyi tudományos füzetek 20, (Cluj-Kolozsvár: Lapkiadó Nyomdai Műintézet R.-T., 1929). <https://mek.oszk.hu/07400/07425/07425.pdf>. Minden esetben utalok az általa ismertetett kéziratokra. Azoknak a kéziratoknak az adatait (terjedem, méret, tartalom stb.), amelyeket Szabó T. Attila ismertetett, nem ismétlem, csak azokat írom le, amelyek az ő bemutatásában nincsenek benne.

E másolatok irodalom- és mentalitástörténeti, folklorisztikai szempontból is érdekesek lehetnek, hiszen a Petőfi-versek hagyományozódásában igen fontos szerepük volt, s népdallá válásuk pedig az interiorizáció talán legmélyebb és legbensőségesebb fokát jelzi. Tudjuk, hogy Petőfi más nyelvű népek körében is igen népszerű volt. A szomszéd népek közül – a német mellett – legkorábban román nyelvre fordították, s a román nyelvű Petőfi-fordítások száma a XX. században szinte töretlenül növekedett. Kéziratállományunk román nyelvű Petőfi-fordításait is ismertetjük. Nem mélyedünk el a másolatok elemzésében: mit és hogyan másoltak, mennyire pontosan követték a másolás korában hozzáférhető Petőfi-szövegkiadásokat, a fordítások esetében sem értékeljük a fordítás minőségét stb. Ez már külön tanulmány tárgya lehetne.

Formai szempontból kötetben, illetve egy-két leveles másolatban maradtak fenn ezek a szövegek. Tartalmi szempontból két nagyobb csoportba soroltuk hordozóikat: azokra, amelyek Petőfi-verset is tartalmaznak (I), illetve amelyekbe kizárólag Petőfi-verset másoltak (II). Az előbbieket tovább bontottuk, a csoportosítást a versnek a másoló számára betöltött funkciója szerint végeztük, aszerint, hogy éneklésre vagy olvasásra szánt (esetenként: is-is) szövegek közé másolták a Petőfi-verseket. Eszerint az egyértelműen éneklésre szánt, kottás gyűjtemények külön csoportot alkotnak (Ia), ezt követik a dalgyűjtemények (Ib). Ide azokat soroltuk, amelyek címükkel vagy más módon, de egyértelműen jelzik, hogy a szövegmásolás célja az éneklésre szánt szövegek lejegyzése, megörökítése volt. A magukat versgyűjteményként tituláló vagy egyértelműen akként minősíthető források szintén külön csoportot alkotnak (Ic), de itt mutatjuk be azokat is, amelyek esetében nem egyértelmű, miként tekintettek a lemásolt szövegre: dalként-e vagy versként. Esetleg a kézirat címével (pl. dal- és versgyűjtemény/-egyveleg) mindkét használati módot megengedik, vagy a gyűjtemény tartalmi elemzése megengedi dal- és versgyűjteményként való számontartásukat is. A csonkán, töredékesen fennmaradt szövegeket a megfelelő (al)csoportok végén tárgyaljuk.

Ia

Petőfinek több versét még a költő életében többen is megzenésítették. A leghíresebb és a legtöbb szerző által megzenésített verse, a *Nemzeti dal*, amelynek első dallamát Egressy Béni (1814–1851) szerezte 1848 márciusában. Emellett persze számos versét nemcsak olvasták, mondták, hanem énekeltek is. Több verse korán népdallá, a közköltészeti repertoár darabjává vált, kollektív kincs lett, amelyet sokan szerettek, magukénak érezték. Kézirattárunkban fennmaradt néhány olyan dalgyűjtemény, amelyet kottával együtt jegyeztek le.

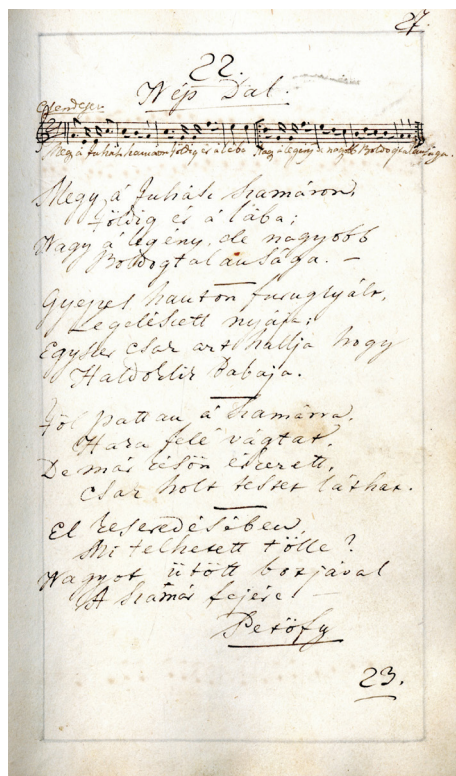
Időrendben a legkorábbi az Ms. 1576 jelzetű kézirat, amely Szentgyörgyi Lajosé volt. Szentgyörgyi Lajos (1837–1904) elemi iskolai tanító tulajdonában három olyan kéziratot vers- és dalgyűjtemény is volt, amelyik Petőfi-verset tartalmaz. Mindháromba beírta a nevét, és mindhármat nagyjából azonos időszakban készítette/szerezte be: 1858-ban, illetve 1859-ben, még kolozsvári tanítóskodása előtt. Nem tudjuk, hogy Szentgyörgyi Lajos a másolója, összeállítója volt-e ezeknek a köteteknek, vagy csak tulajdonosa. Könyvtárunkba az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) útján kerültek, az Egyesület 1907-ben vásárolta Bagaméry Bélától. A három kéziratban két kéz munkáját véltük felfedezni.

A kottás kéziratába is az első előzéklapra jegyezte be nevét: *Szentgyörgyi Lajosé, 1858*. A kötetet ő is kötötte be, a gerincre az Énekes könyv címet íratta, majd monogramját és az évszámot: *Sz. L. 1858*, a katalógusban is ennél a címnél szerepel.² Az énekeskönyv egyházi és világi énekeket egyaránt tartalmaz, ezeket zeneelméleti és -gyakorlati magyarázó szövegek kísérik, egészítik ki. Egy kéz munkája, erősen hasonlít a másik, a következő csoportban tárgyalandó Ms. 1673 jelzetű, szintén Szentgyörgyi Lajos tulajdonában volt kézirathoz. Kottás másolatában számos népdal mellett ismert költők versei is előfordulnak, köztük pár, megzenésített Petőfi-vers is. Az első előforduló Petőfi-vers a 201. oldalon található *Honfidal* (1844), zeneszerzőjének nevét is feljegyezte *Nagy József kortan.*, akinek utasítása szerint mérsékelt (*Andante*) tempóban kell játszani ezt a dalt. A 209. levéltől külön címmel elválasztva *Világi énekek csakugyan hangórára* következnek, ezek között több kottás Petőfi-verset is felfedezhetünk: *Világi énekek csakugyan hangórára* címmel elkülönítve: *Hull a levél a virágról* (1845), *Ereszkezik le a felhő...* (1846), az *Alku* (1845) című vers *Juhászlegény* címmel, majd az *Kis furulyám [szomorúfűz ága...]* (1843), *Ez a világ amilyen nagy...* (1844), *Nem ver meg az isten...* (1844) című versek. Ez utóbbi az egyetlen a Petőfi-versek között, amelyhez odaírta a szerzőket is: *Petőfy Gyarmathy Miklós*.

A kottás énekeskönyvek sorában a két legismertebb a Szalontai Madass Sándoré és az Almási Sámuelé.

Szalontai Madass Sándor alakja jól ismert a zenetörténeti irodalomban. Daloskönyvét 1840-es és 1850-es éveiben jegyezte le, a kézirat teljes címe: *Kótás dallos könyv a vig társaságokban való használatra. Öszve szedte, rész szerint magyarra fordította, kótára tette, és le írta Szalontai Madass Sándor, [1840–1850]*. A címlap alján, piros tintával: *Ex libr. Alexandri Madass*. Kötete 131 dalt tartalmaz, amelyeket a saját társasága szórakoztatására, a polgárosuló kisne-

2 Leltárszáma: 317/1907. – Szabó T. Attila ismertetésében *Szentgyörgyi Lajos Kottás daloskönyve (1858)* címen szerepel. Uo.

Almási Sámuel: *Magyar Dalnok*, 1812–1870. (Ms. 3871)

Almási Sámuel (nép)dalgyűjtését már két évtizeddel azelőtt, hogy a Kisfaludy Társaság erre 1844-ben felhívást tett volna közzé, megkezdte, a *Magyar Dalnok* 1812–1870 közötti gyűjtőmunkájának eredménye. Kéziratait jól ismerték a magyar népzenevel foglalkozók Erdélyi Jánostól, Seprődi Jánoson, Kodály Zoltánon és Bartók Bélán át egészen napjainkig. Több kötetnyi gyűjtéséből⁵ két kötet Seprődi János hagyatékával együtt, 1943-ban került könyvtárunkba:

messég számára írt le.³ A gyűjtemény két Petőfi-verset tartalmaz: az egyiknek a *Mártzius 15dikei Forradalmi dal* címet adta (ez nyilván a *Nemzeti dal*), a végére odaírta a szerzőt is: *Petőfy S.* A másik vers a *Megy a juhász számaron*, a két vers tehát a korai Petőfi-recepció darabjai. A kéziratot a bibarcfalvi tanárjelölt, Gálos Rezső ajándékozta az EME-nek 1906. szeptember 8-án.

Hasonlóképpen ismert a zenetörténetben Almási Sámuel (1807–1875) sárosmagyarberkeszi református lelkész neve. Madass Sándorhoz hasonlóan a nagy (nép)zenegyűjtők elődjeként tartják számon, két nagy dalgyűjteményt is összeállított. Kézirattárunk a kétkötetes *Magyar Dalnok* (a kötetek gerincén: *Magyar Dallok*) című munkáját őrzi, jelzete Ms. 3871/I–II. Almási lejegyzett gyűjtéseit, a kéziratok egymáshoz való viszonyának tisztázását, elemzését a zenetörténet több ízben is megtette.⁴

3 Jelzete: Ms. 1531, leltárszáma 195/1906. Ismertette: SZABÓ T., *Az Erdélyi Múzeum-Egylet...*, 13–14; BENKŐ András, „Madass Sándor énekeskönyve”, in *Zenatudományi írások*, szerk. ANGI István, 226–267 (Bukarest: Kriterion, 1977).

4 BENKŐ András, „Almás Sámuel kétkötetes dalgyűjteménye”, *Igaz Szó* 19, 1. sz. (1971): 115–120, ALMÁSI István, „Kodály Zoltán és Gyulai Ágost Almási Sámuel dalgyűjteményéről”, [http://www.m-kodalytarsasag.hu/media/eloadasok/2013-/Almasi_Istvan-Almasi_Samuel.pdf.

5 BENKŐ, „Almás Sámuel...”, 115–120; ALMÁSI, „Kodály Zoltán...”, 1.

[...] 1900-ban vagy 1901-ben Almási Sámuel egyik unokája, Almási Dezső tanulmányozásra kölcsönadta Seprődi Jánosnak, akinek tanítványa volt a Kolozsvári Református Kollégiumban. A kézirat – minthogy senki sem kérte vissza – 1943-ban Seprődi hagyatékának egy részével együtt letétként az Erdélyi Múzeum-Egyesület könyvtárába került, majd ennek megszüntetése, illetve államosítása következtében (1948) a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár kéziratárába. Ma is ott van.⁶

Kottás versgyűjteménye számos népdalt tartalmaz, mellettük pedig a magyar irodalom klasszikusai sorakoznak megzenésített verseikkel: Csokonai, Kölcsey (természetesen a *Hymnus* is), Erdélyi János, Berzsenyi Dániel, Szemere Pál, Szász József, Döbrentei Gábor, Kazinczy Ferenc, Ányos Pál, Fáy András, Pálóczi Horváth Ádám, Molnár Borbála, Verseghy Ferenc, Nagy György, Vitkovics Mihály, Kisfaludy Károly, Czuczor Gergely, Bajza József, Csathó Pál, Kisfaludy Sándor, Garay József, Vörösmarty Mihály (természetesen a *Szózat* is), Szentiványi Mihály, Tóth Lőrinc, Kuthy Lajos, Nyiri László, gr. Teleky Ferenc, Szabó Ferenc és Bolyai Farkas. E költők megzenésített verseit Almási Sámuel már népdalnak tekintette, merthogy ekkor már népdalként funkcionáltak, éppen ezért a versek címeit sok esetben nem is jegyezte fel, hanem csak számozta, esetenként végére odaírta a szerző nevét.

A két kötetben összesen hat kottás Petőfi-verset találtunk, mindegyik a mű második kötetébe került. Ezek pedig kivétel nélkül Petőfi korai versei, 1842–1844 között születtek. A Petőfi-versek számára népdallá váltak: címüket nem írta le, csak számozta. Ily módon a *11. Népdal a Hortobágyi kocsmárosné...* (1842), a *20. Népdal a De már nem tudom* (1844), a *22. Népdal a Megy a juhász számaron...* (1844), a *23. Népdal az Üresen áll már a kancsó...* (1843; ma kétes hitelűnek tartják), a *29. Népdal A szerelem, a szerelem...* (1843) és a *31: Népdal pedig A virágnak megtiltani nem lehet...*(1843) kezdetű versek. Mindegyik végén a szerző neve: *Petőfy*.

Nagyjából hasonló korú az Ms. 3588-as jelzetű, részben hangjegyes kis kézirat is, amelyben *nyájas, vig, kellemetes és a bús szívet türelemre, örömrre ébresztő ártatlan énekek* „találtnak”.⁷ A cím alá más kéz írta be nevét: *Szerkesztő Burics János*, a lap alján pedig a címelt beíró kéztől: *Descriptae per T. J. (? – a monogrammot egy áthúzott név fölé írta)*; majd alatta *die 18a Mártii 1866. G. Halász*. E szépen író, gyakorlott kéz munkája a füzet nagyobbik része, ő írta a kottás dalokat is. A kötetben még egy nevet találunk: *Kovács Vendel* (15r lapon), kézírás alapján talán övé lehetett a füzet másik részét kitevő iskolás, gyakorlatlan

6 ALMÁSI, „Kodály Zoltán...”, 4.

7 SZABÓ T., *Az Erdélyi Múzeum-Egylet...*, 14–15.

kotta nélkül jegyeztek le, ezek között utolsóként olvasható a *Hortobágyi kocsmárosné...* (1842) kezdetű vers. A füzetet 1912-ben más német zenei kéziratokkal együtt vásárolta az EME Biermann Náthántól.

Egybekötött, de tulajdonképpen három különböző méretű részből, füzetből áll az Ms. 2731-es jelzetű hangjegyes kézirat, amelynek *Magyar népdal-egyveleg* címet adták a könyvtári felvételezéskor. A kéziratokat 1915-ben vásárolta az EME a marosvásárhelyi Rozmann Mártonnétól,⁸ kemény papírtáblás félvászonkötést is ez után kaphatott. A kézirat első és második részében találunk két-két megzenésített Petőfi-verset. Kézírás alapján az első füzet tűnik a legrégebbinek (XIX. század vége?), első levelén *No. 1. Soprano. Latabad.* szerepel, az itt összeírt dalokat tehát énekhang szerint csoportosította, a daloknak sem címét, sem szerzőjét nem jegyezte fel, csak a vonalrendszer választja el őket. A második levelén *A virágnak megtiltani nem lehet* (1843) és a *Szerelmes vagyok én, megmondjam-e kibe* (1846) című versek első szakaszainak kottáját és szövegét találjuk. A kézirat második részében (ez tulajdonképpen egyetlen levél) a *Rákóczy* [!] *Induló* címmel elhíresült verse (tulajdonképpen: *Csatadal*, 1848) és az *Ez a világ amilyen nagy* (1844) című versek kottáit másolták be, a versek szövege nélkül. Ez utóbbihoz a zeneszerzőt – *Egressy B.* – és a zenei utasítást is odaírták: *Andante*, a vers szerzőjének nevét nem jegyezték fel.

A kottás kéziratok közül gazdagságával Farkas Ödön (1851–1912) hagyatéka emelkedik ki. Farkas Ödön a kolozsvári zenekonzervatórium igazgatója volt, zeneszerzőként és karmesterként is elismerték. Hangjegyes kéziratok hagyatékát gyűjteményünkben őrizzük, özvegye 1913-ban adományozta az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek. A nagy német és osztrák romantikusokat (Schumann, Mendelssohn, Wagner, Verdi) követő Farkas Ödön a magyar romantika hangját közkedvelt szerzők verseinek megzenésítésével szólaltatta meg, Petőfi-verseket is megzenésített. Hagyatékából két ilyen vers is előkerült: *Te a tavaszt szereted* (1846) és a *Sohasem volt az szerelmes* (1845), mindkettőt énekhangra írta zongorakísérettel és mindkettőnek 1911-ben szerezte zenéjét, mindkettőt datálta is.⁹ (Előbbi fényképét a következő lapon.)

Ib

Kronológiailag a dalgyűjtemények sorában is elsőként kell említenünk Szentgyörgyi Lajos versgyűjteményét. A három Szentgyörgyi Lajos-féle kézirat közül Petőfi-versek szempontjából a leggazdagabb az Ms. 1673¹⁰ jelzetű. A címlapot

⁸ Leltárszámaik: 6/1915, 7/1915, 8/1915.

⁹ Jelzeteik: Ms. 2724, Ms. 2740, leltári számuk: 245–246/1913.

¹⁰ Leltárszáma: EME 313/1907, SzABÓ T., *Az Erdélyi Múzeum-Egylet...*, 12.

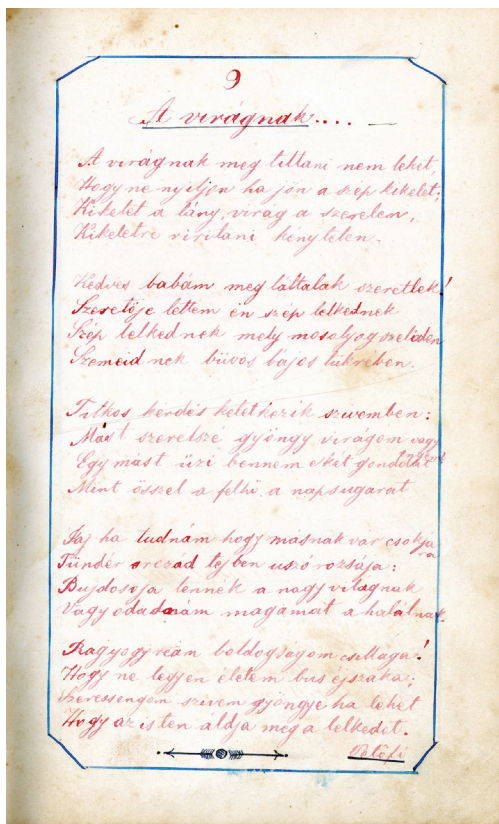
Petőfi: *Te a tavaszt szereted* – Farkas Ödön megzenésítésében (Ms. 2724)

megelőzően (címlapon kézzel írva, díszítve: *Dalfűzér. N. Enyeden. 1859*, arany tintás pecsét: *Szentgyörgyi Lajosé*) az első oldalon festett, színes, díszes virágmin-tás keretben Petőfi *Szabadság, szerelem* című négy sora, a lap versóján az *Élet, halál* című vers található, a díszes címlap hátoldalára pedig a *Boldogtalan voltam* című verset másolta be, *Petőfy* aláírással. A daloskönyv végig egy kéz írása, gaz-dag népdalanyaga mellé a legnépszerűbb költők műveiből válogatott be verseket: Arany, Bajza, Borúth Elemér, Czuczor Gergely, Csokonai, Gyulai, Dózsa Dávid, Kölcsey, Pap Endre, Szász Károly, Vörösmarty és mellettük 42 Petőfi-vers (a kö-tet összesen 317 „dalt” tartalmaz). A versek címét nem adja meg, a dalokat szá-mozza: *1. Dal, 2. Dal* stb., a végére többnyire odaírta szerzőjüket. A Petőfi-versek zöme 1846 előtt (illetve 1846-ban) született, három kivétel van: az 1847-ben írt *Rózsabokor a domboldalon...* (216. Dal), valamint az első lapon a *Szabadság, sze-relem* és a *156. Dal, a Nemzeti dal*. Petőfi forradalmi költészetét ez a két vers rep-

rezenálja. Az indító vers mottó-funkciót is betölthet, azonban az 1859-ben összeállított gyűjtemény alapvetően a szerelmi, népies dal típusú verseket válogatta a Petőfi-életműből.¹¹

Az Ms. 949¹² jelzetű kéziratnak két címlapot is rajzolt készítője, Finta Endre. A *Dalfűzér* címet viselő gyűjteményt 1868–1870 között állította össze, a címlap tanúsága szerint Olmützben. Az első címlapon fekete tintával virágos-szalagdíszes keretben: *Dalfűzér. Emlék. Fintha Endre, 1868, a lap alján: 1870. Junius 1.* A második címlap piros, fehér és zöld színekkel festett díszbetűs lapján *Dalfűzér. Fintha Endre, 1868* szöveg alatt, a lap alján piros tintával *Olmütz, 1870. Május 29.* dátum olvasható. A kézirat félvászonkötésének gerincére aranyozott betűkkel is rányomták a címet és Fintha nevét. Eredetileg 243 számozott oldalára 210 dalt és verset másoltak, az első 232

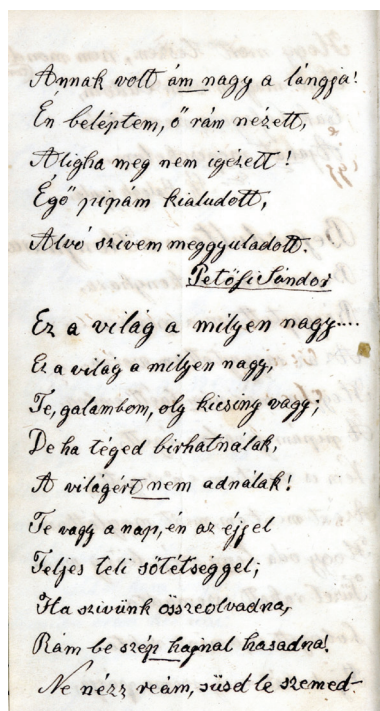
oldal egy kéz munkája, a 233–243. oldalakra másolt szövegek más kéz munkájának tűnnek. 19 számozatlan üres levél után a kötet végén négy levélnyi tartalomjegyzék található, ezután újabb négy üres levél következik. A kötet lapjaira az első kéz gondosan megrajzolt keretbe piros és zöld tintával írta be kedvenc verseit, dalait. Ez a kötet a szerelmes daloskönyv-típust képviseli, a közismert repertoárból tematikusan válogatott: Kölcsey, Vörösmarty, Tompa Mihály, Rajka Teréz, Gyulai Pál, Vachott Sándor, Erdélyi János, Egressy Béni, Bajza József, Lévay József, Verseghy Ferenc, Kerényi Frigyes, Dalmady Győző, Eötvös József,

Finta Endre másolata a *Dalfűzér* című kötetben, Olmütz, 1868–1870. (Ms. 949)

11 A tíznél több Petőfi-verset tartalmazó gyűjtemények verslistáját a *Függelékben* közöljük.

12 1942 utáni beszerzés lehet. Ezen a jelzeten korábban más kézirat volt, amelyet a 973/1942. sz. jegyzőkönyv alapján áttettek az EME levéltárába. Valószínűleg a Seprődi János hagyatékából került a könyvtár állományába.

Ismeretlen másolata
 az 1860-as évekből
 (Ms. 1771)

versének végén Sz.K. (?) 1868. November 13. monogramot és datálást találjuk. A kötetbe Szilágyi Gyula sajátja¹⁵ pecsétet nyomtak, 1909-ben dr. Szilágyi Lászlótól vásárolta meg az EME. A kézirat egy, gyakorlatlannak tűnő kéz munkája. A versek szerzőinek nevét többnyire a versek végére írja, a verscímekeket hol leírja, hol pedig nem. A kötetbe hat Petőfi-verset másolt be, Vörösmarty, Arany, Czuczor Gergely, Erdélyi János versei mellé – e névsor miatt is vehette fel Szabó T. Attila a műdalszövegeket tartalmazó gyűjtemények sorába. A bemásolt Petőfi-versek a kötetbeli előfordulásuk sorrendjében: *Befordultam a konyhára* (1843), *Ez a világ amilyen nagy* (1844), *Csokonai* (1844), *[A virágok]* (1847 – cím és szerző nélkül, csak az első szakasz), *Poharamhoz* (1844), *A huszár. Petőfi Sándortól.* (Végén: Szalonta, 1849). Szabó T. Attila kiemeli a kötet erős osztrákellenes

Lisznyai Kálmán, Emődi Kis Dani, Indali Gyula és számos népdal bukkan fel a kézirat lapjain. A versek címét, végén többnyire szerzőjüket is feltünteti. A második kéz másolatai fekete tintával készültek, a tartalomjegyzéket is kiegészítette saját másolataival. A verseket ellátták címmel, és lejegyezték szerzőiket is. A kis kötet 56 Petőfi-verset tartalmaz, az általa idézett költők közt tehát magasan vezet: a versek lefedik Petőfi teljes alkotói korszakát.¹³ Az *alföldön halász legény vagyok én...* kezdősorú népies verset is Petőfi versének tartja.

Szabó T. Attila *Műdalok* címmel ismertette az Ms. 1771-es jelzetű, félvászon kötésű, kis nyolcadrét, részben üresen hagyott 171 lapos kéziratot, amely feltételezése szerint az 1848-at követő időkben készülhetett.¹⁴ A kéziratári Gyarapodási naplóba *Vegyes iratok* címmel vették fel (ez a cím szerepel a kötés gerincén és a katalógusban is), és az 1868-as évszámmal datálták. A kézirat 24. levelén *Ifjak Hangász Egyesülete* tulajdonából beírás, a 33. levelén, Arany János *A fülemile* című

13 A versek listáját lásd a Függelékben.

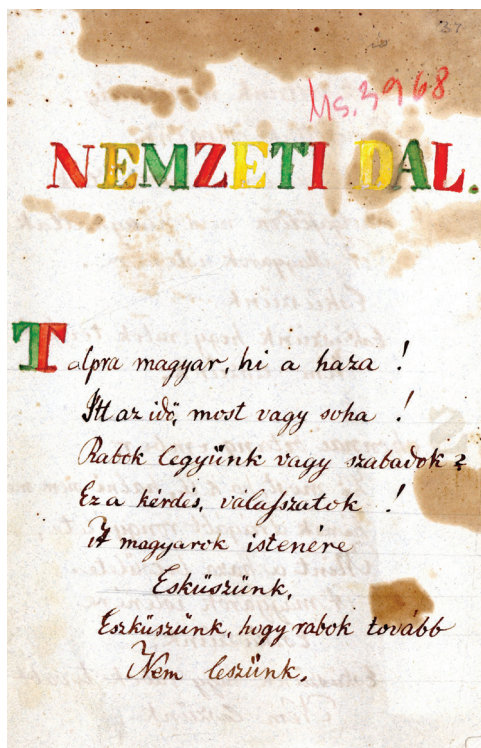
14 SZABÓ T., *Az Erdélyi Múzeum-Egylet...*, 14.

15 Leltárszáma: 27/1909. Nem sikerült kideríteni, hogy a nagyenyedi kollégiumi igazgató-tanár tulajdonát képezte-e ez a kézirat: Szilágyi Gyula (1855–1898) klasszika-filológus, 1882-től volt Nagyenyeden tanár.

indulatát, erre példának a Szózat németgúnyoló paródiáját említi. A lejegyző osztrákellenessége több szövegből is süt: a 72. levélen a nagy Kossuth után a szabadságharc magyar hőseit sorakoztatja fel (Megváltónk a nagy Kossuth, Bathányi, Böjti, Bém, Démjén, Görgelyi, Lenkei, Dembinszki, Nyári, Deák Kiss, Szemere, Péczel, Vetter, Csányi, Pulszki, Ma..., Czeucz, Klapka, Turmai, Gál, Szérnczei [?] Almási, Asztalos, Bezeredi, Bartos, Berti, Geon, Tót, Mészáros, Mikes mindig fennyen Nagy Nevetek); az Osztrák ármány kategóriában, a 87. lapon, az ellenségek neveit sorjázza (Osztrák Ármány, Ferdinánd, Franz, Karl, Albert Stefko, Lajos, Zsofia, Jelasits, Rájásito, Simenits, Burrits, Urbán, Hurbán, Blonberg, Berger ... Veszzetek ell.). Ebbe a körbe illeszkedik Sárosi Gyula Ponyvára került arany trombitájának Bem Józsefről szóló részlete is. E mű teljes – más kéz által készített – másolatát¹⁶ kötetünkkel egyszerre vásárolták Szilágyi Lászlótól az EME Kézirattára számára.

Az Ms. 3968 jelzetű dalgyjtemény-töredék több kéz munkája, több füzet-maradványból áll, kötése nincs, a XIX. század második feléből származik. A második füzetmaradvány verseit 1848 körül jegyezheték fel. A forradalom iránti lelkesedés nemcsak a lemásolt szövegek eszmeiségén mutatkozik meg. Az első szövege a *Nemzeti dal*, címét nemzeti színekkel írta, a cím betűit kifejtette, a strófafezdő iniciálékat gondosan megrajzolta, pirossal és zölddel festette. A végére pedig odaírta: *Petőfi Sándor. Zenéje Ruzucska [!] Györgytől. 1848.* – nem gyakorlott kéz másolata, vonalazott lapokon. Következő verseket tartalmazza: *Kolozsvárt, márc. 21-én* (Gyulai Pál *Unió-dal* címmel is ismert verse, ezt énekelték Kolozsvár utcáin 1848. március 21-én), *Újonc-állítási népdal* – mindhárom ugyanannak a kéznek a munkája. A következő füzet-töredék ugyanennek a kéznek a másolatait tartalmazza, ebben már más jellegű, népdalnak nevezett-

A *Nemzeti dal* diszes strófái (Ms. 3968)

16 Jelzete: Ms. 1798.

címzett műdalok következnek Alföldy Károlytól és Kapuy Károlytól. A kézirat-csomó további lapjain Petőfi-vers már nem fordul elő. Provenienciájáról nem sokat tudunk, a kézirat mellé tett ceruzás feljegyzés szerint *adományozta Remota*.

Ic

A *Költői versek* címet viselő kis füzet¹⁷ tulajdonosa egykor szintén Szentgyörgyi Lajos volt. A címet is tartalmazó külső borítójának versójára itt is beírta nevét: *Szentgyörgyi Lajosé, 1858*. A kis (18,5×11,5 cm) kötetlen füzet 48 lapjának utolsó öt levele üres, két kéz másolatait tartalmazza. A 39. levéltől a végéig ugyanaz a kéz munkája, mint amelyik az Ms. 1576 és az Ms. 1673-as kéziratokat készítette.

Az első kéz apróbb betűs írása három szöveget másolt le a füzet 1–38v lapjaira: *Vörösmarty Berzsenyi emléke* című verssel indít, majd Szász Károly *Óh mint szeretlek...* című versével folytatja. Ezután Vörösmarty egyik kisebb eposzát, az *Eger* című hőskölteményt másolja le teljes egészében. Ennek végére jegyzi fel a másolat elkészültének idejét: *1858. Május 12*. A 39r–42r levelekre a másik két kéziratból ismerős kéz négy Petőfi-verset másolt le: *Ha szavaid megfontolom...* (1846), *Szeretsz tehát...* (1846), *Félre mostan...* (1845), *Felhő és csillag* (1845). Megadta a versek címét, s a végére odaírta a szerző nevét is.¹⁸

Az Ms. 1361. számú kéziratot szerzője, a Hunyad megyei levéltárnok, homoródalmási Rigó Gyula címmel és évszámmal is ellátta: *Magyar Vers Gyűjtemény, a Rigó Gyuláé, 1851*.¹⁹ Az évszám a kötet összeállításának kezdő időpontja lehet, szerepelnek benne olyan versek is, amelyeket jóval ez időpont után másolt. A kéziratot 1906-ban Bagaméri Bélától vásárolta meg az EME. A verseket egy kéz másolta, bár a kéziratban több kéz nyoma is megtalálható. Az utolsó levél mindkét oldalán nevek sorakoznak és ceruzával írt jegyzetek. A nevek tollpróbák: Gurzó Ferenc, Sófalvi Miklós, Bethlen Dániel, Rigó Gyula (többször is), versón: Szilágyi La..., Szász Gerő, gyergyai L..., Rigó Gyula, Szabó Gerő, Lészai Lajos, Szilágyi Maris [?], Szász Gerő, Szerdahelyi [...], Biró Zsuzsa. A kötetben, különálló lapon ugyanannak a kéznek másolatában Bajza József *Apotheózisa* olvasható. A ceruzával vonalazott papírosra szép kalligrafikus írással mű- és népdalszövegeket másoltak be, nagy részük a szabadságharc eszméihez és a szabadságharc leveréséhez kapcsolódik. A versek címét több-kevesebb pontossággal

17 Jelzete: Ms. 1666, leltárszáma: EME 312/1907, vétel Bagaméry Bélától, akárcsak a másik két Szentgyörgyi-kézirat.

18 A füzet utolsó verse *A nevetlen* című, 20 szakaszos (120 soros) költemény.

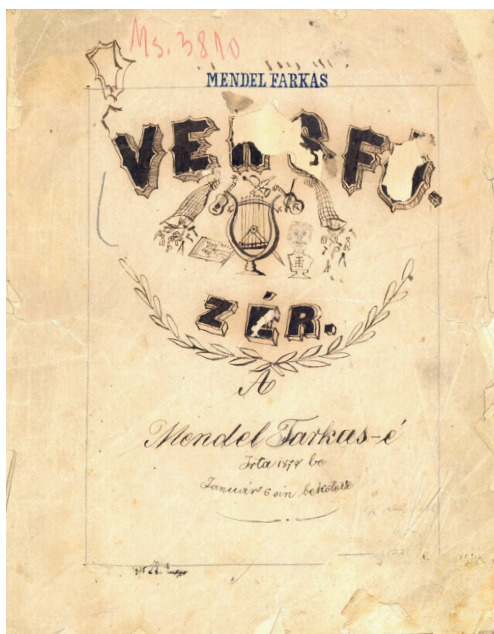
19 SZABÓ T., *Az Erdélyi Múzeum-Egylet...*, 16. Ltsz.: EME 120/1906. Talán azonos azzal a Rigó Gyulával, aki a század közepén a Dévai Nemzeti Kaszinó aktív tagja volt. Lásd DEMETER Lajos és SÜLI Attila, „Újabb adatok és szempontok Váradai József 1853–54. évi háromszéki mozgalmának történetéhez”, *Acta Musei Militaris in Hungaria* 14 (2014): 15–50, 20.

megadja, a szerzőket nem tünteti fel. Arany, Bajza, Garay, Tompa és Vörösmarty versei mellett a helyi kiadványokban megjelent versekből is válogat: Lőrincz Endre *Bujdosó* című versét a Kolozsváron, 1848-ban megjelent *Unió zsebkönyvből*,²⁰ Kócsi György *A szabadság népdala* című versét az 1868-ban a *Szabadság lantja*²¹ című kötetből másolta.

A nyitóvers Petőfi *Vajda Hunyadon* (1849) című költeménye, majd elszórtan a következő verseket másolta be Petőfitől: *A Hadsereghez* (tkp.: *Az erdélyi hadsereg*, Bánffyhunyd, 1849. március 26–27.), *Csata Dal* (Debrecen, 1848. december 8.), *A Köztársaság* (*Itt a nyilam! Mibe löjjem?* Debrecen, 1848. december), *Nemzeti Dal* (1848). A kötettel talán első tulajdonosának távolabbi céljai is lehettek: sötétebb tintával, más kéztől származó, a versekre vonatkozó megjegyzéseket találunk benne, mint pl. *hiba, rossz, meglehetősen*, vagy javítás: *zengene* mellé írta: *zengjék. Láttá Benkő*.

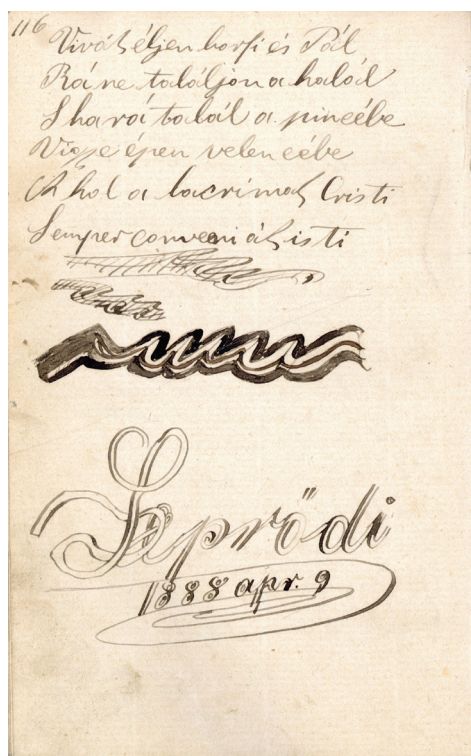
Időrendben Mendel Farkas *Versfűzére* következik (jelzete Ms. 3810), a díszes, rajzos címlap tanúsága szerint 1877-ben állította össze egy ez év január 6-án bekötött füzetbe. A füzet kötetablái elvesztek. Eredeti számozással ceruzával keretezett 262 oldal, mérete 165×205 mm. Iskolásnak tűnő kéz írta; a 260–263. oldalakon tartalomjegyzék található. Mendel Farkas neve a címlapon és a kötet végén is szerepel, emellett névbélyegzővel is lepecsételték a címlapot és az utolsó lapot. A kötet provenienciájáról nem tudunk bizonyosat. Feltételezésünk szerint Gyalui Farkas versgyűjteménye lehetett. Egykori könyvtárigazgatónk a Gyalui nevet 1891-ben vette fel, korábban Mendel Farkasnak hívták. 1866-ban született, tehát a versfűzér összeállításakor – amennyiben ő állította össze – 11 éves volt. A névbélyegző is e mellett érvelhet: olyasvalaki készítetett magá-

7. Mendel Farkas: *Versfűzér*, 1877
(Ms. 3810)

20 Szerkeszti Urházy. Kolozsvárt: Barráné és Steinnál.

21 *Költemények az 1848-49-ki függetlenségi harcz idejéből*, szerkesztette Botond [Léczfalvi Bodor László] (Kolozsvár: Stein, 1868).

Seprődi János Petőfi-másolata
udvarhelyi iskolás korából (Ms. 1428)

nak ilyesmit, aki szerette, becsülte a könyveit, büszke volt tulajdonára. Gyalui Farkastól pedig ez nem állt távol. A lebélyegzés a Gyalui Farkas névváltoztatása előtt történhetett.

A kötet 92 verset tartalmaz, közöttük sok Petőfi-költeményt, megadva a versek címét és szerzőjét, sőt néha a vers keletkezési helyét is. A kötet Petőfi-versekkel indít, majd korábban közkedvelt költőinek verseiből válogatott: Gyulai Pál, Rédiger Géza, Arany János, Czuczor Gergely, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Faludi Ferenc, Erdélyi János, Bajza József, Jámbor Pál, Vachott Sándor, Tompa Mihály, gr. Ráday Gedeon, Kis János, Tóth Endre, Kisfaludy Károly, Tóth Kálmán, Garay János, Vörösmarty Mihály, Szász Károly, Szini Károly, Sárosy Gyula stb. A 138. oldaltól *Kedveltebb népdalok* címmel következők másolatok, egy részüket – mint jelezte is – a *Magyar Népköltési Gyűjteményből* másolta ki. A kötet szerzői névsorában magasan vezet Petőfi, összesen 24 verset (*Az örült* című kétszer szerepel, egyszer csak egy versszakkal, másodjára teljes szövegével). Láthatjuk, hogy nemcsak a rövidebb, közismert Petőfi-versekből válogatott, hosszabb elbeszélő költemények leírására is vállalkozott.²²

Seprődi János (1874, Kibéd – 1923, Kolozsvár) zenetörténész, akit a népzene-tudomány úttörőjeként tartunk számon, székelyudvarhelyi református kollégiumi diáksága alatt, IV. osztályos korában állított össze egy 49 verset tartalmazó gyűjteményt (Ms. 1428), amelybe hét Petőfi-verset másolt be. A *Pató Pál úr* (1847) mellé nevét és a másolás évét is odaírta: *Seprődi János, 1888*. Ez a kötetecske teljes hagyatékával együtt az 1943-ban a család adományaként került a Múzeum-Egyesület könyvtárába.²³ A 162 levélből álló kis füzetet (157×97

Seprődi János (1874, Kibéd – 1923, Kolozsvár) zenetörténész, akit a népzene-tudomány úttörőjeként tartunk számon, székelyudvarhelyi református kollégiumi diáksága alatt, IV. osztályos korában állított össze egy 49 verset tartalmazó gyűjteményt (Ms. 1428), amelybe hét Petőfi-verset másolt be. A *Pató Pál úr* (1847) mellé nevét és a másolás évét is odaírta: *Seprődi János, 1888*. Ez a kötetecske teljes hagyatékával együtt az 1943-ban a család adományaként került a Múzeum-Egyesület könyvtárába.²³ A 162 levélből álló kis füzetet (157×97

²² A versek listáját lásd a *Mellékletben*.

²³ Lásd SZABÓ T., „Seprődi János tudományos hagyatéka”, *Erdélyi Múzeum* (1943): 137–139; KISS Árpádné SEPRŐDI Anna, „Seprődi János hagyatékának története”, in SEPRŐDI János,

mm) Seprődi a korában kedvelt költők műveiből válogatott: versekkel töltötte meg Tóth Ede, Arany János, Vachott Sándor, Erdélyi János, Szász Károly, Kölcsey, Kisfaludy, Tompa Mihály, Vörösmarty, Gyulai Pál, Garay János, Czuczor Gergely, Ballasi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Fáy András és Kis József költeményei mellett számos népdalt is lejegyzett. A füzet ugyan Seprődi Jánosé volt, első lapját azonban egy más kéz írta tele versekkel, aki Hollanda Jánosként írta alá magát, 1888-ban (talán a későbbi gyergyóremeti plébános?). Feljegyezte a versek címét, többnyire szerzőjüket is. A kötet negyedik verse az első „Petőfi-vers”: *A puszta kut* címmel szereplő szöveget Petőfi versének tekinti, azonban ez nincs benne Petőfi versesköteteiben, eredetére nem találtam rá. Ezen kívül hat „igazi” Petőfi-verset másolt le: *Ereszkedik le a felhő...* (1846), *Kutyakaparó* (1847), *Élet vagy halál* (1848), *Falu végén kurta kocsmá...* (1847), *Pató Pál úr* (1847), *Ezrivel terem a fán a meggy...* (1844).

Ugyanebből az időszakból, az 1880-as évekből való szentmártoni Lokody Antal²⁴ versgyűjteménye²⁵ is. Nevét két helyen is beírta a füzetbe. Az első kötéstartó belsejére: *H. Szent Mártoni Lokody Antal írta le ezeket a verseket és a 170. oldalra: Lokody Antal*. Címlapja nincs, elveszhetett. A füzet színes lapjaira

Petőfi versmásolatok Lokody Antal versgyűjteményében (Ms. 3029)

Válogatott zenei írásai és népzenei gyűjtése, kiad. ALMÁSI István, BENKŐ András és LAKATOS István, 453–456 (Bukarest: Kriterion, 1974).

24 Nem tudjuk pontosan, melyik Szentmárton helysége utal. Talán az ő leszármazottja H. Lokody Antal, marosvásárhelyi főorvos, aki 1907-ben EME-tag volt. A kötetnek téves leltárszáma van: 84/1916, ezen a számon más könyv van. Lokody György 1916–1917-ben számos családi kéziratot ajándékozott az EME könyvtárának. Ezek közt számos iskolai jegyzet van, több versgyűjtemény is. Feltételezhetően ez a kézirat is ekkor és ebből az adományból került be az EME kéziratárába.

25 Jelzete: Ms. 3029. SZABÓ T., *Az Erdélyi Múzeum-Egylet...*, 25.

gyöngybetűs írással, díszített címekkel, iniciálékkal és néhol színes rajzok kíséretében másolta be Lokody Antal a verseket. Eredeti oldalszámozás szerint 306 oldalt tartalmaz, mivel jó néhány lapja kiszakadt a kötésből, mára összesen 147 levele maradt meg. Lokody Antal is kora népszerű költőinek verseiből másolt: Ányos Pál – vele kezdődik, majd Arany János, Bajza József, Berzsenyi Dániel (a fejlécen: *Berzsenyi Dani*), Császár Ferencz, Czuczor Gergely, Br. Eötvös József, Faludi Ferenc, Garay János, Páloci[!] Horváth Ádám, Kazinczy Ferenc, Kisfaludy Károly, Kisfaludy Sándor, Kölcsey Ferenc, Lévy József stb. Vörösmartyig, betűrend szerint. Ez a betűrendes gyűjtemény a kéziratnak az 1–210. oldalait foglalja el. A szerzők nevén túl rövid életrajzi adataikat is megadja (született, meghalt stb.), általában csak rövidítve. Petőfi esetében azonban ennél többről van szó. A költő nevét arany színnel színezte, a nevet szalagok fogják körül, s a lecsüngő szalagok mindegyikébe verscímet írt. Petőfitől 11 verset másolt be (összehasonlításuképpen: Aranytól hármat, Kölcseytől öt verset), a füzetnek a 120–158. oldalát (vagyis a 60v–79v lapokat) Petőfi-versekkel töltötte meg.

A 212. oldalon (150. f.) *Toldalék* címet viselő levélre Petőfi *Föl a szent háborúra!* (1849) című versének utolsó szakaszát választotta, a verzóra pedig a *Szabadság, szerelem* négy sorát másolta. A *Toldalék*ban más költők versei mellett még hét Petőfi-verset olvashatunk. Ugyanitt *Népdalok közül* címmel három verset írt le, ezek közül kettő Petőfié: a *Befordultam a konyhára...* (1843) és a *Mi nagyobb [a nagy Szent Gellért hegyénél]* (1844).

A „legfiatalabb”, Petőfi-verseket tartalmazó gyűjteményünk Pákey Edité volt, az Ms. 1707 jelzetű kézirat (mérete 195×131 mm), amely a XIX. század legvégén, a XX. század elején készülhetett. Papírtáblás kötésben, 64 utólagosan számozott oldalt tartalmaz, folytatta a 13. oldalig tartó eredeti számozást (a kézirat fele üres). Több kéz munkája. Az utolsó levélre ceruzával irodalmi vizsgáteleket írtak, aláírta *Pákey Edith, VI. r. k.* A Pákey családtól több ízben is érkezett kézírattári anyag az EME könyvtárába. Kelemen Lajos naplójában feljegyzi, hogy Pákey Lajos kolozsvári építész főmérnök 1918-ban nagyobb levelesládát helyezett letétbe a könyvtárban.²⁶ Nem tudjuk, hogy a leveleken kívül érkezett-e más anyag is, mint ahogyan azt sem, hogy mi volt a tartalma annak a nagyobb mennyiségű iratcsomónak, amelyet 1921-ben az építész lánya, Pákey Edith adományozott, de amelyet végül Kelemen Lajos az unitárius egyházi levéltárba vitétt, nem pedig az EME Könyvtárába.²⁷ Az bizonyos, hogy a Pákey Edith verses füzete a családtól került a könyvtárunk tulajdonába. Ez a két kézzel írt, utólagos-

26 KELEMEN Lajos, *Napló I. (1890–1920)*, s. a. r. SAS Péter (Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2017), 601.

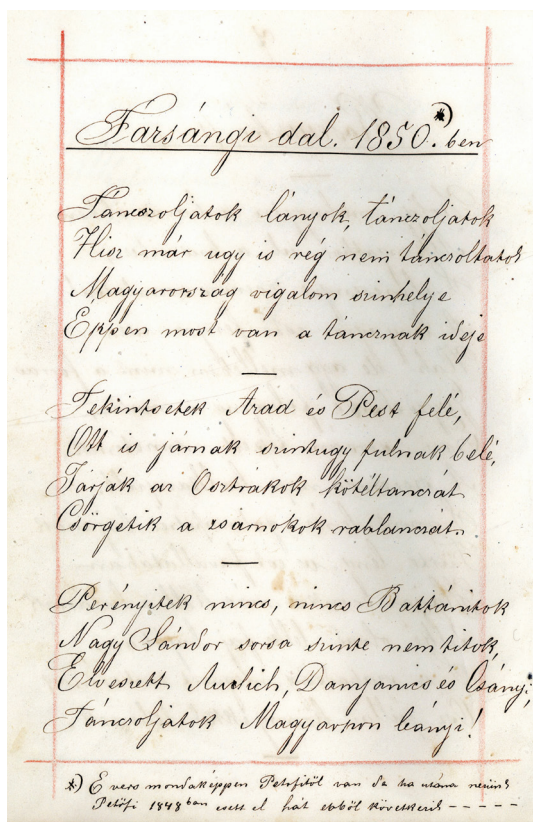
27 KELEMEN Lajos, *Napló II. (1921–1938)*, s. a. r. SAS Péter (Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2018), 500.

san számozott 64 oldalból álló füzet egy gyakorlott kéz (ez francia nyelvű verset is másolt) és egy iskolás kézre valló másolatokat tartalmaz. A kötetben két vershez kapcsolódik Petőfi neve, mindkettőt a gyakorlott kéz jegyezte le. Mindjárt az első idézet egy Petőfi-versből való: *A magyar ifjakhoz* (1847) utolsó előtti szakaszát másolta le. A negyedik vers *Farsangi dal 1850-ben* címet viseli, a végére odaírta a szerzőt: Petőfi Sándor. A címhez lábjegyzetet fűzött: *E vers mindenképpen Petőfitől van, de ha utána nézünk, Petőfi 1848-ban esett el hát ebből következik...* – a gondolatot nem folytatta a lejegyző. A vers szerzője azonban, mint tudjuk, Sárosi Gyula, de sokan Petőfi versének tulajdonították közvetlenül megírása után is. A vers lejegyzője – talán Pákey Edith – nem filológiai aprómunkát végzett, csupán számára kedves verseket másolt kis füzetébe, innen az életrajzi pontatlanság is. Azt sajnos nem tudjuk meg, a Petőfi eltűnése körüli legendák megérintették-e, ismerte-e őket, elfogadta-e hitelesnek valamelyiket. Ha mindenképpen Petőfi versének tartotta a *Farsangi* dalt, akkor talán talált magyarázatot is arra, miképpen írhatta azt Petőfi 1850-ben.

A többé-kevésbé teljes gyűjtemények után sorra vesszük a Petőfi-verset tartalmazó töredékeket is. Ide soroltunk minden olyan kéziratot, amelyik kötetlenül és nagyobb hiányokkal maradt fenn, esetleg eredetileg is egy leveles másolat volt. Közülük több is a forradalmi időkben vagy közvetlenül az után készült, s természetesen vannak későbbiek is. Provenienciájuk több esetben is homályban marad.

Mindössze nyolc kis levélből áll az Ms. 1810 jelzetű kis (125×100 mm) töredék, amelyben két kéz másolatai, lejegyzései maradtak fenn. A kézírás és a tartalom alapján mindkettő a szabadságharc utáni, kiegyezés előtti időszakból valónak tűnik. Az első kéz Vörösmarty- és Petőfi-verseket másolt. A töredék

Pákey Edith másolata, XIX. század vége (Ms. 1707)

első darabja Vörösmarty *Élő halott* című verse, ennek azonban csak az első öt szakasza maradt fenn, ezután következik Petőfitől *A bilincs* (1846) című vers, ennek azonban hiányzik az első szakasza, majd – cím nélkül, de a szerző feltüntetésével – a *Ha férfi vagy, légy férfi* (1847) megmaradt teljes egészében. Egy másik kéz még egy, *Vigalmi dal* című szöveget jegyzett le.²⁸ E cím mellé a másik kéz megjegyzést fűzött: „Szamárság”. Utána pedig folytatja istenes versek másolatával. E kéz lapszélre jegyzett *D. B.* monogramját nem tudjuk feloldani. A kézirat provenienciája ismeretlen.

Szintén nyolc levélnyi kis füzet az Ms. 3020 jelzetű versgyűjtemény (178×110 mm), amelynek vonalazott lapjaira egy iskolás, XIX. század közepének tűnő kéz 9 verset másolt le, ezek közül az elsőnek az eleje hiányzik, a kéziratnak a végét sem ismerjük, talán folytatódott még. A szerzőket nem adta meg. Petőfitől a *Rákóczi* (1848) című verset tartalmazza. Valamikori fűzéséről a varrás nyomai árulkodnak. A kéziratot 1906-ban Bagaméry Bélától vásárolta meg az Erdélyi Múzeum-Egyesület (leltárszáma: 122/1906).

A pókafalvi Becsky családtól²⁹ két olyan kézirat is érkezett az EME könyvtárába, amelyik Petőfi-verseket tartalmaz. Mindkettőben tulajdonosi pecsét: *pókafalvi Becsky cs.* és az Erdélyi Múzeum-Egyesület könyvtárának pecsétje: *Erdélyi Nemzeti Múzeum. Kisebb családi levéltárak.* Az Ms. 3799 jelzetű kék papírra írt füzetmaradvány egy kéz munkája, 41 levele maradt meg (mérete: 130×205 mm). A katalógusba *Daloskönyv-töredék* címmel vették fel. Pár kivétellel csak Petőfi-verseket tartalmaz, lejegyzőjéről sajnos semmit nem tudunk, XX. század előtti. A versek címét és szerzőjét is megadja. Összesen 33 Petőfi-verset tartalmaz, valamint egy Petőfinek tulajdonított, *Zöld vetés közt énekel a pacsirta* kezdetű népdalt.

A másik kézirat (jelzete: Ms. 3963, mérete 190×116 mm) szintén töredék, szintén egy XX. század előtti kéz munkája, de nem ugyanaz, mint az előbbi kéziraté. 14 számozatlan levelet tartalmaz, egy nagyobb munka része volt (eredeti lapszámozása: 99–124). Két korai Petőfi-verset találtunk benne: *Nép dall [Hortobágyi kocsmárosné, 1842]*, *Deák pályám* (1844).

Talán nem is töredéknek, inkább vázlatnak tekinthető a gróf. Bánffy György letétéből származó Ms. 2361 jelzetű kéziratcsomó, amelyet 1912-ben vett leltárba az EME Kézirattára,³⁰ a Gyarapodási Naplóba pedig a következő címmel vezették be: *Nemzeti dalok (különböző költők hazafias költeményeinek gyűjteménye)* – mellette megjegyzés: *A füzetben elől 5 levélen fordítási latin gyakorla-*

28 Szövegkiadása: <http://www.kjnt.ro/balladatar/ballada/nagy-menyegzo-fog-lenni>.

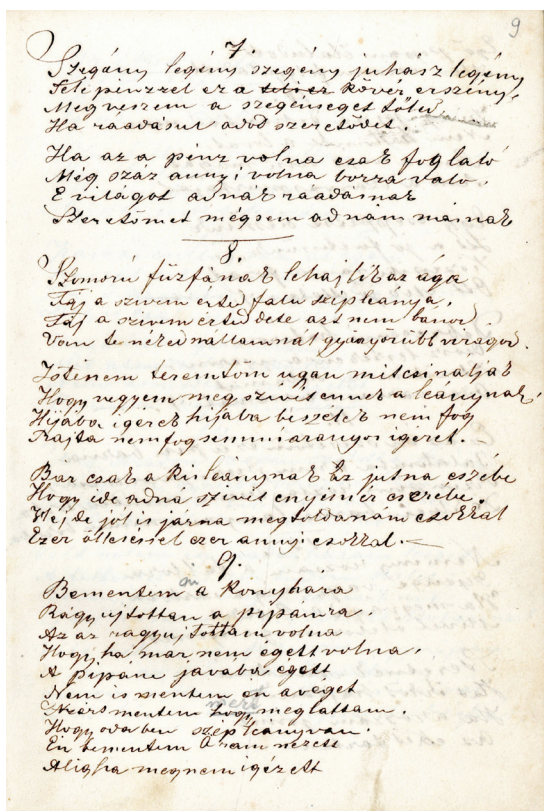
29 A pókafalvi Becsky családtól az 1940-es években kapta meg az EME a családi levéltárat, lásd JAKÓ Zsigmond, *Az Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltárának múltja és feladatai*, Erdélyi tudományos füzetek 133 (Kolozsvár: EME, 1942), 23, 25.

30 Leltári száma: 101/1912.

tok vannak Mellette ugyancsak 8.rétű [!] nagyobb formájú papírra ironnal írt hazafias versgyűjtemény.

A kéziratköteg több darab-
ból áll, XIX. század végi ösz-
szeállításnak tűnik. Az első,
22 levelet tartalmazó füzet
(170×152 mm), első öt lap-
ján latin fordítási gyakorlatok
vannak. A 7. lapon kezdőd-
nek a versmásolatok *Nemzeti
Dallok* címmel. A verseket
számozza. Az első 27 vers ese-
tében nem adja meg a versek-
nek sem címét, sem szerzőjét.
A 28. verstől megadja a címet,
és a szerzők nevét a vers végé-
re írja. A kis füzetben összesen
43 számozott vers van, egy kéz
írta, fekete tintával. A füzetet 8
levél (340×417 mm) egészíti ki.
Ezeket háromszor hajtogatták
össze, az így nyert 2×6 darab
210×113 mm felületen folyta-
tódnak a versek. A különálló
lapok közül kettőnek azonban csak fele maradt meg, így hiányos a versek sora.
A különálló lapokra ceruzával másolták a verseket, talán ugyanaz a kéz, mint
amelyik kis füzetbe is másolt. Az utolsó lap a versek jegyzékét tartalmazza (mel-
lette még a 76. verset). A tartalomjegyzék alapján egy forradalmi versgyűjte-
mény vázlatának tekinthetők ezek a másolatok. 87 verset válogatott volna ki
lemásolásra, tematikus csoportokat alakított ki, ezeknek megfelelően válogatta
a verseket, a címek mellé az esetek egy részében odaírta a szerzőket is. A tartal-
omjegyzék vázlata a másoló beosztása szerint:

Nemzeti dalokat tartalmazó kéziratköteg,
Bánffy György letétéből (Ms. 2361)

- I. Márczius előtt – ez a Himnusszal és a Szózzattal kezdődik, ide másolta be Petőfinek a *Hazáról*, *A m...-i síkon* című verseit
- II. Márcziusi hangok – *Talpra magyar* – vagyis a *Nemzeti dallal* indít, benne a *Ledőlt oszlop*, *Megint beszélünk*

- III. Remény és csalódás – benne: *Gyáva faj, törpe lelkek, Feleségem és kardom, Fö!l, Élet vagy halál, Európa csendes...*, *A magyarok istene*
- IV. A magyar had: *Csatadal, Milyen lárma [milyen vígalom!], A székelyek*
- V. Bajnokok: *Rákóczy [!]*
- VI. Regék és balladák: *Hont, A király esküje.*

A tartalomjegyzék 87 verséből kisebb-nagyobb hiányokkal 76 vers van meg, hiányzik a 44–48. és 50. vers. Összesen 12 Petőfi-verset tartalmaz, közülük azonban az egyik, amelynek címet és szerzőt is ír, *Farsangi dall 1850*, de ez – mint tudjuk – nem Petőfi Sándor verse.

Verskönyvtöredék címmel vezették be a könyvtári naplóba az Ms. 4420 jelzetű két levélnyi kéziratot, egyértelműen egy nagyobb gyűjtemény része volt, hiányzik az eleje s közbenső lapjai is. Három korai Petőfi-verset tartalmaz: *Me-rengés* (1843), *Egressy Gáborhoz* (1844), *Élő halott* (1843), mindhárom egy XIX. századi, gyöngybetűkkel író kéz munkája. Feltételezzük, hogy a Mészöly Gedeon hagyatékával került könyvtárunkba, hasonlóan az innen származó, e sorban található más, a hagyatékából előkerült különféle kéziratöredékekkel együtt.

Több Petőfi-versmásolatot is őriz, főként egyleveles, esetenként több leveles, kötetlen füzet formájában az *Elegyes versek gyűjteménye* (kézirattári jelzete: Ms. 2991). A gyűjtemény könyvtári összeállítás, különböző időkben, különböző helyekről érkezett versmásolatokat helyeztek el benne. Ily módon egy több mint 500 verset tartalmazó, szerző szerinti betűrendes gyűjteményt alakítottak ki, egy gazdag, sok kéz által másolt verstárat. Ebben természetesen több Petőfi-vers másolata is fennmaradt.

A legkorábbi másolat esetében pontos információkkal rendelkezünk a lejegyzőről, a lejegyzés időpontjáról, sőt a másolat „eredetijéről” is. Provenienciáját is tudjuk: az Ms. 2991/367 jelzetű kéziratot 1910-ben vásárolta az EME Bagaméry Bélától (ltsz.: 47/1910), Szilágyi Miklós másolta Nagyszébenben 1854. december 30-án. A kettőbe hajtott vékony levélpapíron (233×203 mm) két vers olvasható: *P.U.S.K.hoz. Ide kis lány, Alkony Petőfitől*, azt is feljegyzete, honnan másolta: *Magyar nép könyve I. 373.l.*, vagyis a Csengery Antal és Kemény Zsigmond által szerkesztett sorozat Pesten, Emich Gusztávnál 1854–1855-ben megjelent első kötetéből.

Gyalui Farkas könyvtárigazgató útján, Lugossy József hagyatékából Petőfi forradalmi verseiből három egy leveles másolat is van, mindhárom XIX. századi kéz másolata, amelyeket ebben az „elegyes” gyűjteményben helyeztek el.³¹ Az Ms. 2991/362 és az Ms. 2991/365 jelzetű kéziratok ugyanazon kéz szép írása.

31 A három kéziratot külön jelzettel, de azonos leltárszámmal (57/1916/1917) vették nyilván-tartásba.

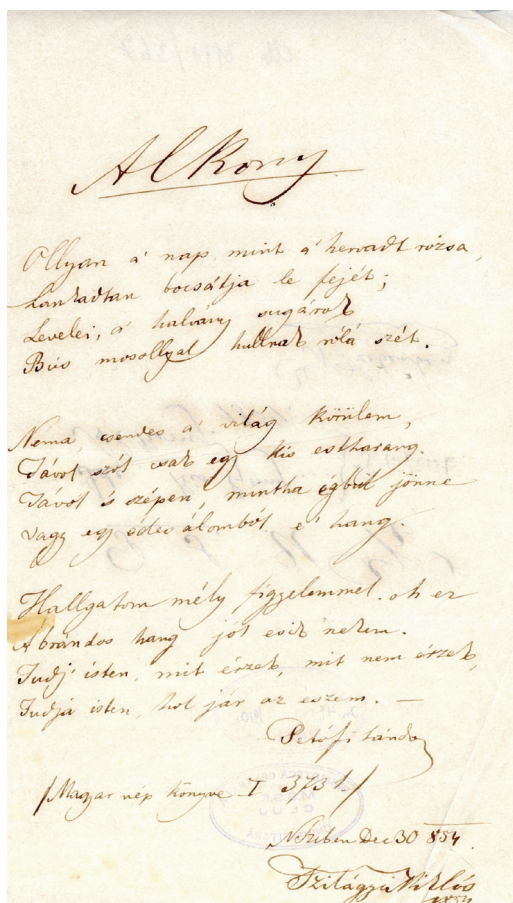
Az első (mérete: 203×264 mm) Petőfinek a *Föl a szent háborúra!* című versét másolta le, a végére odaírta: *Petőfi utolsó költeménye.* A vers mellé egy másik kéz fekete tintával írt megjegyzést: 1849. május. Erdélyben!

Igen megviselt állapotban van az ugyanettől a kéztől való másik kézirat (jelzete Ms. 2991/365, mérete 268×426 mm), ezen a levélen a *Vajda-hunyadon* (Aprilis 14. 849) című vers olvasható.

Lugossy József hagyatékából egy harmadik Petőfi-versmásolat is bekerült könyvtárunkba (Ms. 2991/363, mérete 196×121 mm), ez már másik kéz munkája, de szintén a XIX. század közepén-végén készült: A királyokhoz című verset másolta le, a három Lugossytól szerzett kézirat közül ez tűnik a legkorábbinak. A kézirat datálását megkönnyíti a másolónak a vers végére írt megjegyzése: *Kérem barátságosson, hogy ezen verset mindeneknek ne adja a' kezébe.* Petőfi verseit olvasták és félték: olvasásának politikai következményei is lehettek. Ez inthette óvatosságra ezt a másolót is.

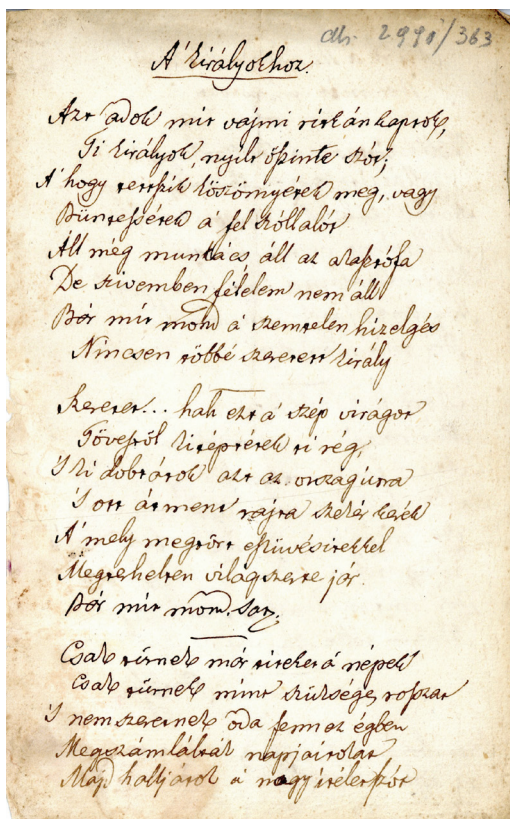
Több szerelmes, népies versmásolatot is őriz ez a gyűjtemény. Ugyanattól a XIX. századi kéztől származik az Ms. 2991/364 és az Ms. 2991/366 jelzetű kézirat. Az első egy kettőbe hajtott levélén (236/188 mm) négy korai Petőfi-vers másolata maradt fenn: *Pálnapkor* (1843), *Szeget szeggel* (1843), *Ivás közben* (1844), *Első szerepem* (1842), a másikon pedig (az ívlapnak csak fele maradt meg, méretet 118×188 mm) két vers: *Vizet iszom* (1844) és a *Lopott ló* (1843). E másolatok provenienciájáról sajnos semmit nem tudunk.

Egy füzetmaradványt is ebbe a gyűjteménybe soroltak. Sajnos nem ismerjük ennek a 11 lapos maradványnak a provenienciáját (jelzete Ms. 2991/361, mérete 200×125 mm), kék papírra írták feltehetően a XIX. század közepe táján. Az eleje

Szilágyi Miklós másolatai 1854-ből
(Ms. 2991/367)

Petőfi: A királyokhoz – nem akárki kezébe való (Ms. 2991/363)

Az Ms. 15 jelzetű kis kötet (200 gépszámozott levél, 118×75 mm) a XIX. század utolsó éveiben nagy ismertségnek örvendett: Jókai Mór adott hírt róla a *Pesti Hírlapban*³² mint egy addig ismeretlen Petőfi autográfáról. A hír nemcsak azért volt szenzáció, mert eszerint ez a költő „minden költeményét” tartalmazó kötet lett volna az utolsó Petőfi-kézirat, amelyik ráadásul gyorsírással készült, és – a feltételezés szerint – maga a költő jegyezte volna le ilyenformán. A gyorsírással történő lejegyzés mesés magyarázata, a kézirat köré szőtt legenda azonban hamarosan szétfoszlott, a Magyar Nemzeti Múzeumban bebizonyították, a kötetecske nem Petőfi kézírata, hanem az 1870–1880-as években készülhetett, másolója meg is nevezi magát a kötet végén: „írta Nagy Béla”, aki különben a Gabelsberger–Markovits gyorsírárendszer egyik hazai úttörője volt. Ezt a kéziratot az Erdélyi Múzeum-Egyesület vásárolta meg, miután meggyőzte tulajdo-

hiányzik, a *Szeget szeggel* (1843) című vers 3. versszakának utolsó két sorával kezdődik, majd a *Deák pályám* (1844), *Távolból* (1843), ... hoz [*Matildhoz*] (1843), *Megunt rabság* (1843), *Lopott ló* (1843), *Ivás közben* (1844), *Vizet iszom* (1844), *Népdal* [*Az én torkom álló malom...*] (1844), *A csavargó* (1844), *Azokhoz az én jó pesti pajtásimhoz* (1845); a végére írta a szerzőt is: *Petőfi*. Elképzelhető, hogy ez a versgyűjtemény valamilyenkor csak Petőfi-versmásolatokat tartalmazott.

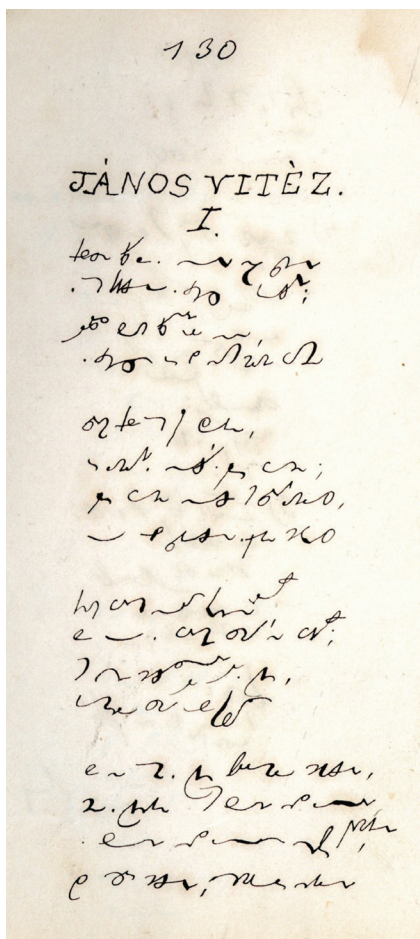
II.

Könyvtárunkban igen kevés olyan versgyűjtemény van, amelyik csak Petőfi-verset tartalmaz. Ezek közül az egyik magyar, a másik román nyelvű. Mindkettő izgalmas, számos kérdést felvető kézirat.

32 JÓKAI MÓR, „Petőfi könyve”, *Pesti Hírlap*, 1892. febr. 14., 1.

nosát, hogy valóban nem a Petőfi kezétől származik,³³ gyorsírással készült mivelta azonban a kuriózumok közé emeli e kis kötetecskét. A kötet 153 gyorsírással másolt Petőfi-verset tartalmaz. A versek címét nem írta gyorsírással, így a kódrendszerben járatlanok is áttekinthetik, mely verseket írta át. A kötet 199. levelén *Tartalom* kezdődik.

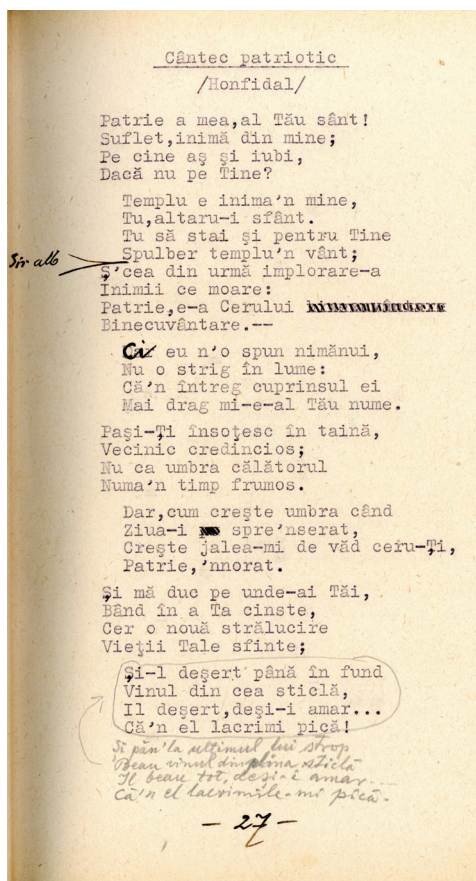
Petőfi verseinek román fordítása viszonylag korán elkezdődött.³⁴ Az első román fordítások az 1860-as években készültek. Elsőként a pesti (*Aurora Romana, Familia*) és az erdélyi irodalmi lapok adtak közre Petőfi vers-imitációkat, illetve fordításokat, a XIX. század utolsó két évtizedében azonban már a Kárpátokon túli lapok is közöltek ilyeneket, majd a XX. században megjelennek a román nyelvű gyűjteményes Petőfi-kötetek. Sokan fordítottak román nyelvre Petőfi-verseket, a legnépszerűbbé Eugen Jebeleanu fordításai váltak. Máig kéziratban maradt az a Petőfi-kötet, amelyet az irodalomtörténész, publicista Axente Banciu fordított és állított össze Petőfi halálának 100. évfordulójára. A gyűjtemény piszkozatait, majd letisztított változatát a család 1973-ban adományozta könyvtárunknak (leltárszáma 399/1973). Axente Banciu fordításai közül több is megjelent különféle folyóiratokban (*Transilvania, Gazeta, Viața ilustrată, Preocupări literare, Țara Bârsei* stb.) 1915-től kezdődően az 1940-es évekig folyamatosan közölte őket, azonban ez a gyűjtemény olyanokat is tar-

Nagy Béla János vitéz-másolata
Gabelsberger-Markovits
gyorsírással (Ms. 15)

33 [KELEMEN Lajos], „Petőfi stenogramja”, *Erdélyi Múzeum* 23 (1906): 61–62. A kéziratot 1906-ban Hajek Adolfól vásárolta az EME, a vásárlás mellett Kelemen Lajos megjegyezte: „Hamis Petőfi kézirat”. Leltárszáma: 113/1906.

34 Petőfi versei román fordításának bibliográfiáját Dorothea Sasu-Zimmermann állította össze: Dorothea SASU-ZIMMERMANN, *Petőfi în literatura română (1849–1973), bibliografie critică* (București: Kriterion, 1980).

Axente Banciu 1949-ben tervezett román nyelvű Petőfi-kiadás kézirata (Ms. 5251)

röviden méltatja a költő életművét.

A második piszkozat egy füzet és mellette különálló lapokból áll, összesen 135 levél. A füzet borítójára ceruzával írta fel ugyanazokat a címadatokat, amelyeket a füzet „címlapjára” géppel: a címet: *Petőfi Alexandru: Poezii. În româneşte de Axente Banciu, 1949* [Petőfi Sándor: Versek. Román nyelven Axente Banciutól]. Eredeti lapszámozása szerint 127 levelet tartalmaz, egy füzetet s mellette néhány különálló lapot. Az előbbihez hasonlóan ennek is van előszava, ez már csak Pe-

talmaz, amelyek nem jelentek meg nyomtatásban. A fordítások gépirat formájában maradtak fenn, a fordító számos kéziratos javítását hordozák, a legkevesebb egyértelműen a letisztázott változatban található. Mindhárom változatnak címe és rövid bevezetője is van.

Az első piszkozat (a továbbiakban: Piszkozat 1) fűzés nélkül, 73 különálló lapot tartalmaz, gépirással, kézi javításokkal. Ceruzával írt címe: *Traduceri din Al. Petőfi şi alte poezii din lirica maghiară* [Petőfi-fordítások és más versek a magyar költészetből] – Vörösmarty, Tompa, Arany, Szász Gerő versei mellett – 65 Petőfi-verset tartalmaz.³⁵ Ez tűnik a legkorábbi variánsnak, az ezen esz- közölt, kézzel írt javítások a következő, némileg terjedelmesebb változa- ton (Piszkozat 2) már benne vannak. Az előszó (1–4. lap) címe *Cu prilejul comemorării centenare a morţii poetului Al. Petőfi* [Petőfi halálának 100. évfordulója alkalmából] a Petőfi életével és eltűnésével kapcsolatos legfontosabb adatokat foglalja össze, korrekt módon dokumentálva, kitér az ezzel kapcsolatos legendákra is s

35 A versek listáját lásd a Függelékben. Mindegyik mellett jeleztük a nyomtatásban való megjelenést is.

tőfi-verseket tartalmaz. A füzetben 113 Petőfi-fordítás következik betűrendben, a különálló lapokon még 12, ezek közül 4 nem szerepel a füzetben. A füzetben is vannak ismétlődő versek, összesen ebben a kéziratban 117 vers fordítását találjuk.

A harmadik kézirat a Petőfi-fordításkötet letisztázott változatának tűnik (a továbbiakban: Tisztázat). Ez is egy füzet, 128 lapból áll, a cím és az előszó hasonló az eddigiekhez: *Poezii de Alexandru Petőfi. În românește de Axente Banciu. 1949.* A versek magyar címeit néhol kézzel írta be. Az előszóhoz egy lábjegyzetet is tett, ez a korábbi változatokban nem szerepelt: *Notă. Unde din poeziile acestui volum au fost publicate prin diferite reviste și ziare sub pseudonimul S. Tamba.* [Jegyzet. E kötet egyes versei megjelentek különböző újságokban és folyóiratokban S. Tamba álnév alatt], illetve vannak olyan javítások is benne, amelyek az előzőekből még hiányoztak. Itt nem betűrend szerint sorakoznak a fordítások, ebbe a tisztázatba 110 verset válogatott be. Nem szerepel itt Axente minden fordítása, vannak olyanok, amelyek az előző két variáns valamelyikében benne voltak, innen azonban kihagyta. *A virágok* (1847), *Mi a dicsőség?*... (1846), *Falun* (1845), *Világosságot!* (1847), *A XIX. század költői* (1847) és az *Egy bölcs hajdan...* (1846) című versek kimaradtak ebből az összesítésből; egyetlen olyat találtunk, amelyik eddigi pizkozatban sincs benne: az *Én és a nap* (1845) című verset. Axente Banciu fordításai talán megérdemel a jövőben egy alaposabb filológiai vizsgálatot, a fordítás-változatok talán fordításelméleti szempontból is izgalmas kérdéseket vehetnek fel.

Axente Banciu fordításával zárjuk jelent bemutatást, s ez egyben biztatás is a jövőre nézve: számos meglepetést rejtegethet még a kolozsvári Egyetemi Könyvtár kéziratára, érdemes vele a jövőben is foglalkozni.

Függelék

Ib

Ms. 1673: Szentgyörgyi Lajos: *Dalfűzér*, 1859.³⁶

- 10. Dal: Te vagy, te vagy barna kislány... (1846)
- 29. Dal: Temetésre szól az ének (1843)
- 50. Dal: Hortobágyi kocsmárosné... (1842)
- 68. Dal: Ki vagyok én? nem mondom meg... (1843)
- 73. Dal: Amióta szerelembe... (1845)

36 Dőlttel a kéziratból idézett szöveg, a verscímekeket magunk egészítettük ki.

- 90. *Dal*: Reszket a bokor mert... (1846)
- 100. *Dal*: Ez a világ amilyen nagy (1844)
- 104. *Dal*: Alacsony kis ház... (1845)
- 113. *Dal*: Hull a levél a virágról... (1845)
- 114. *Dal*: Alku (1845)
- 123. *Dal*: Ereszkezik le a felhő... (1846)
- 130. *Dal*: A virágnak megtiltani nem lehet... (1843)
- 134. *Dal*: Álmodtam-é? (1844)
- 136. *Dal*: Befordultam a konyhára (1843)
- 146. *Dal*: Éj van... (1845)
- 155. *Dal*: A magyar nemes (1845)
- 156. *Dal*: Nemzeti dal (1848)
- 170. *Dal*: Szerelmes vagyok én... (1846) (variáns, utolsó versszak hiányzik. Emlékezetből?)
- 171. *Dal*: Zöldleveles, fehér... (1846)
- 215. *Dal*: Hegyen ülök... (1845)
- 216. *Dal*: Rózsabokor a domboldalon... (1847)
- 236. *Dal*: Rég veri már a magyart a teremtő... (1845)
- 249. *Dal*: Részség a hazáért (1844)
- 250. *Dal*: A szerelem, a szerelem (1843)
- 251. *Dal*: Szomjas ember tűnődése (1844)
- 300. *Dal*: Keresztúton állok (1844)
- 301. *Dal*: Kis furulyám szomorúfűz ága... (1843)
- 302. *Dal*: Barna menyecskének... (1846)
- 303. *Dal*: Nem nézek én, minek néznék? Az égre... (1844)
- 304. *Dal*: De már nem tudom (1844)
- 305. *Dal*: Igyunk! (1844)
- 306. *Dal*: Nem tesz föl a lány magában egyebet... (1844)
- 307. *Dal*: Boldog éjjel... (1844)
- 308. *Dal*: Jaj, be bús ez a harangszó! (1845)
- 309. *Dal*: A sorshoz (1845)
- 310. *Dal*: Mihelyst megláttalak (1845)
- 311. *Dal*: Fa leszek, ha... (1845)
- 312. *Dal*: Remény (1845)
- 313. *Dal*: Szerelmes vagyok én... (1846)
- 314. *Dal*: Nehéz, nehéz a szívem... (1846)
- 315. *Dal*: Száll a felhő... (1846)
- 316. *Dal*: Furfangos borivó (1844)

Ms. 949. Finta Endre: *Dalfűzér*, Olmütz, 1868–1870.

A verseket a kötet oldalszámainak sorrendjében említjük:

- 1. *Rózsabokor a domboldalon...* (1847)
- 9. *A virágnak megtiltani nem lehet...* (1843)
- 10: *Elmondanám...* (1844)
- 14: *Az alföldön halász legény vagyok én...* – szerzőjének Petőfit tartja.
- 16: *Igyunk!* (1844)
- 17: *Szerelmes vagyok én...* (1846)
- 18: *Az én szerelmem...* (1844)
- 19: *Szivem, te árva [rabmadár!]* (1844)
- 19-20: *Szerelenvágy* (1845)
- 26: *Kis furulyám [szomorúfűz ága]* (1843)
- 27: *Reszket a bokor [mert...]* (1846)
- 32: *Te vagy, te vagy barna kislány...* (1846)
- 34: *Ereszkeedik le a felhő...* (1846)
- 35–36: *Nem ver meg ... [engem az Isten]* (1844)
- 37: *Éj van...* (1845)
- 38: *Te a tavaszt szereted...* (1846)
- 42–45: *Szeretlek, kedvesem* (1848)
- 47: *Hegyen ülök...* (1845)
- 48: *Hull a level a virágról...* (1845)
- 49: *Befordultam a konyhára* (1843)
- 50: *A szerelem, a szerelem* (1843)
- 51: *Ez a világ amilyen nagy* (1844)
- 52: *Szerelem vándorai* (1844)
- 53: *Szeretlek én, szeretlek téged* (1848)
- 54–58: *Kit feledni vágytam...* (1847)
- 58–59: *De miért is gondolok rá?...* (1847)
- 60–61: *Ha én kedvesemről gondolkodom...* (1847)
- 61–62: *Már galambom engedj meg...* (1847)
- 62–63: *Az én mátkám* (1843)
- 63–64: *Hol a leány, ki lelkem repülését...* (1847)
- 67: *Szerelmemnek rózsafája...* (1848)
- 71–72: *Amióta szerelemben...* (1845)
- 72: *Szerelmemnek lobogója* (1845)
- 78–80: *Mily szép a világ!* (1847)
- 80: *Csuklyában jár a barát...* (1847)
- 88–90: *Egy gondolat bánt engemet...* (1846)
- 90–91: *Ha az isten...* (1845)

- 92: *Boldogtalan voltam...* (1844)
- 92–93: *Szerelemnek rózsákkal...* (1846)
- 94–95: *Tele van a Duna...* (Folytatása a *Reszket a bokornak*) (1846)
- 112–113: *Rég veri már a magyart a teremtő...* (1845)
- 120–121: *A bokrétát, melyet...* (1845)
- 141–142: *Hortobágyi kocsmárosné...* (1842)
- 142–143: *Szeretsz tehát...* (1846)
- 143–145: *Nem csoda, hogy újra élek...* (1846)
- 145–146: *Ha szavaid megfontolom...* (1846)
- 147–148: *A bilincs* (1846)
- 148–149: *Életem most...* (1845)
- 149–150: *Nem nézek én, minek néznék? az égre...* (1844)
- 151–157: *Erdei lak – mindhárom költőtől* (Petőfi, Tompa, Kerényi) (1845)
- 159–160: *Szerelmem [Száz alakba...]* (1845)
- 165–169: *Hunyadi László [A király esküje]* (1848)
- 209–210: *Deák pályám* (1844)
- 211–214: *Ivás közben* (1844)
- 215–227: *Tündérialom* (1846)
- 230: *Halálom* (1844)

Ms. 2361: *Nemzeti Dallok*, XIX. század vége

Az előfordulás sorrendjében:

- 9r: 7. [vers] *Alku* (1845)
- 9r: 9. [vers] *Befordúltam a konyhára (Bementem a konyhára kezdettel)* (1843)
- 14r–v: 29. [vers] *A' ...-i síkon* (tkp.: *A majtényi síkon*, 1847)
- 14v–15r: 30. [vers] *Talpra magyar!* (tkp.: *Nemzeti dal*, 1848)
- 17r: 35. [vers] *Megint beszélünk.* (tkp.: *Arad*, 1848)
- 17v: 36. [vers] *Feleségem és kardom* (1848)
- 18v–19r: 39. [vers] *Föl!* (1848)
- 19r–20v: 40. [vers] *15 Március 1848*
- 21r–22r: 41. [vers] *Élet vagy halál* (1848)
- 28r: 50. [vers] *Farsangi dall 1850* (nem Petőfi verse)
- 28r: 51. [vers] *Csatadal* (1848)
- 29: 63. [vers] *Rákóczy* (1848)

Ms. 3799. Daloskönyv-töredék

- *Tizenkettőt ütött az óra* (1845)
- *A sorshoz* (1845)
- *Barna menyecskének* (1846)
- *Szerelmes vagyok én...* (1846 – megmondjam-e kibe?)
- *Szép vidéknek [szépséges] leánya* (1845)
- *Nálla[!] voltam* (1845)
- *Elmondom, mit eddig...* (1845)
- *Hová levél...* (1845)
- *Elfojtott könnyek* (1845)
- *Szerelenvágy* (1845) – itt hiányos lehet a füzet, vagy valamiért néhány lappal később másolta be a végét: itt első két szakasz, a 3. szakasz első két sora
- *Ha szavaid megfontolom...* (1846)
- *Hegyen ülök...* (1845)
- *Reszket a bokor, mert* (1846)
- *Te vagy, te vagy barna kislyány...* (1846)
- *[Az] örült* (1846)
- *Mi szebb, mint...* (1846)
- *Mintha a nagy, nehéz...* (1846)
- *A türelemről* (1847)
- *Ha férfi vagy, légy férfi* (1847)
- *Keserű élet, édes szerelem* (1847)
- *Dalaim* (1846)
- *[A] kisbéres* (1847)
- *Ide, kislyány* (1847)
- *Feleségek felesége* (1848)
- *Szerelemnek rózsafája...* (1848)
- *Szeretlek, kedvesem* (1848)
- *Feleségem és kardom* (1848)
- *Tedd le, bojtár [a subádat]* (1847)
- *Minden virágnak* (1846)
- *Nem tesz föl a lyány magában egyebet* (1844)
- *Árvalányhaj a süvegem bokkrétája* (1844)
- *Hull a levél a virágról...* (1845)
- *A dall* (1844)
- *Zöld vetés közt énekel a pacsirta* – a népdalt Petőfi versének tünteti fel.

Ms. 3810: Mendel Farkas: *Versfűzér*, Irta 1877-be. Január 6-án beköttette.

- *A puszta télen* (1848)
- *Ha* (1844)
- *A nemes* (1844)
- *Csokonai* (1844)
- *A sorshoz* (1845)
- *Annyit sem ér az élet...* (1846)
- *A székelők*³⁷ (1849)
- *A magyar nemzet*³⁸ (1846)
- *Az ország elfoglalása*³⁹ (1848)
- *Tarka élet* (1847)
- *A rab oroszlán* (1848)
- *A jó tanító* (1848)
- *Az örült*⁴⁰ (1846)
- *Nemzeti dal*⁴¹ (1848)
- *Hull a levél* (1845)
- *Jaj, be bús ez...* (1845)
- *Rég veri már* (1845)
- *Szeget szeggel* (1843)
- *Katonaélet* (1847)
- *Honfidal* (1844)
- *Hunyadi László*⁴² [A király esküje] (1848)
- *Az örült* (1846)
- *Téli világ* (1845)
- *Fütty* (1844)
- *Van a nagy alföldön* (1845)

37 A kéz ceruzás kéz a címet kijavította *A székelők*-re. De nem volt igaza: Mendel Farkas nem az 1848-ban Pesten, hanem az 1849-ben Káransebesen írt Petőfi-verset másolta le.

38 A 6. sort kihagyta, más tintával, más kéz írta a lap aljára.

39 A *Lehel vezér* (1848) című elbeszélő költemény első énekének 24. szakaszát másolta le.

40 Csak az első négy sor. Lehetett folytatás a következő lapokon, de a kézirat itt hiányos: ez a vers a 102. oldalon kezdődik, hiányzik a 103-104. oldal.

41 Végén: „Pest. 1848. Márczius 15én. (A szabad sajtó legelső szülötte). Megjelent a Pesti Hirlap Mart. 17:1045. szám.”

42 Az utolsó három szakaszt nem másolta le.

Ms. 3029. Lokody Antal *Versgyűjteménye*, 1880.

- *A hazáról* (1845)
- *A puszta télen* (1848)
- *Az alföld* (1844)
- *Az örült* (1846)
- *Bánk bán* (1848)
- *Egy gondolat bánt engemet* (1846)
- *Fölszedtem sátorfám...* (1847)
- *Három madár* (1848)
- *Nemzeti dal* (1848)
- *Pató Pál úr* (1847)
- *Szent sir* (1847)
- *A magyar ifjakhöz* (1847)
- *A Tisza* (1847)
- *Gyors a madár, gyors a szélvész* (1845)
- *Ha férfi vagy, légy férfi* (1847)
- *István öcsémhez* (1844)
- *Befordultam [a konyhára...]* (1843)
- *Mi nagyobb [a nagy Szent Gellért hegynél...]* (1844)

Ms. 15: Nagy Béla stenogrammja. Petőfi-versmásolatok, 1870–1880 k.

- *Nemzeti dal* (1848)
- *A magyar nemzet* (1846)
- *Gyors a madár, gyors a szélvész* (1845)
- *Az elhagyott zászló* (1847)
- *Temetésre szól az ének* (1843)
- *Rég veri már a magyart...* (1845)
- *Ereszkedik le a felhő* (1846)
- *Hull a levél a virágról* (1845)
- *A helység kalapácsa* (1844)
- *Alku* (1845)
- *Reszket a bokor, mert...* (1846)
- *Rózsa bokor a domb oldalon...* (1847)
- *Ez a világ amilyen nagy...* (1844)
- *Véres napokról álmodom...* (1846)
- *Európa csendes, újra csendes...* (1849)
- *Furfangos borivó* (1844)

- *A magyar ifjakhoz* (1847)
- *A hazáról* (1845)
- *A Dunán* (1842)
- *A külföld magyarjaihoz* (1844)
- *Honfidal* (1844)
- *A magyarok istene* (1848)
- *Furcsa történet* (1842)
- *Első szerepem* (1842)
- *Vadonban...* (1842)
- *Érik a gabona* (1843)
- *Két vándor* (1842)
- *Befordultam a konyhára...* (1843)
- *Kereszúton állok* (1844)
- *Lopott ló* (1843)
- *Csokonai* (1844)
- *Halálom* (1844)
- *Az öreg úr [!]* (1844)
- *A tintás üveg[!]* (1844)
- *János gazda* (1844)
- *A hó, a holt föld téli szemfedője* (1845)
- *Orbán* (1845)
- *Hegyen ülök* (1845)
- *Felsülés* (1845)
- *Van a nagy alföldön csárda sok* (1845)
- *Hogy van, hogy azt a sok gazembert...* (1845)
- *Megfagy a szív, ha nem szeret* (1846)
- *Az örült* (1846)
- *A nép* (1846)
- *Zöld leveles, fehér...* (1846)
- *A ledőlt szobor* (1848)
- *Csuklyában jár a barát...* (1847)
- *Két sóhaj* (1847)
- *Nézek, nézek kifelé* (1847)
- *Az éj* (1847)
- *Okatootáia* (1847)
- *A jó tanító* (1848)
- *Van-e mostan olyan legény...* (1848)
- *János vitéz* (1845)
- *Arany Lacinak* (1847)
- *Tíz pár csókot egy végbül...* (1847)

- *Kard és láncz* (1847)
- *Csata dal* (1848)
- *Valahogy* (1847)
- *A székevények (Shelley 4...)* (1846)
- *A csavargó* (1844)
- *Ambrus gazda* (1844)
- *Csatában* (1849)
- *A huszár* (1849)
- *Nyakra való [!]* (1849)
- *Egy goromba tábornokhoz – Debrecen, 1849*
- *Legenda* (1844)
- *A mágnásokhoz* (1848)
- *Tolvaj huszár* (1842)
- *A költő s a szőlővessző* (1845)
- *Piroslik a kecskerágó* (1845)
- *Örök ölekezés* (1845)
- *Paripámnak az ő színe fakó...* (1845)
- *Vadon erdő[!] a világ* (1845)
- *Magyarország* (1845)
- *Éj van* (1845)
- *A bokrétát, melyet...* (1845)
- *Hideg ellen a tél...* (1846)
- *Annyit sem ér az élet...* (1846)
- *Mintha a nagy, nehéz...* (1846)
- *Háborúval álmodám...* (1845)
- *Emlékezet* (1846)
- *Nincs jogom, hogy...* (1845)
- *A bánat? Egy nagy óceán* (1846)
- *Remény* (1845)
- *Szerelemnek lobogója* (1845)
- *Liliom Peti* (1845)
- *Fekete kenyér* (1845)
- *Félre mostan* (1845)
- *Felhő és csillag* (1845)
- *A hitetlen [!] barátokhoz* (1845)
- *Sírba tették...* (1845)
- *Ha a sírban megszáradt...* (1846)
- *Megvallom, hogy...* (1845)
- *Mi a dicsőség* (1846)
- *Mihelyest megláttalak* (1845)

- *Mit ettél, föld...* (1846)
- *Mi szebb, mint...* (1846)
- *Földét a földműves* (1846)
- *Ki a szabadba!* (1845)
- *Hol van oly nagy pusztaság* (1845)
- *Piroslik már a fákon a levél...* (1845)
- *Ablakodból hogyanha...* (1845)
- *15-dik március 1848*
- *Dobzse László* (1848)
- *A férj haza jó betegen...* (1846)
- *Milyen furcsa álman...* (1845)
- *Elváltam a lánykától...* (1846)
- *Fa leszek, ha...* (1845)
- *Rövidre fogtam a kantárszárat* (1846)
- *Négy nap dörgött az ágyú....* (1849)
- *Péter bátya* (1849)
- *Föl a szent háborúra!* (1849)
- *Kont és társai* (1848)
- *Farkaskaland* (1843)
- *Szeget szeggel* (1843)
- *A virágnak megtiltani nem lehet* (1843)
- *A csaplárné a betyárt szerette* (1844)
- *Vándor élet* (1844)
- *Apám mestersége s az enyém* (1845)
- *Téli világ* (1845)
- *Az árva leány* (1847)
- *Zöld Marci* (1847)
- *Rongyos vitézek* (1847)
- *Sári néni* (1847)
- *Disznótorban* (1842)
- *Pál napkor [!]* (1843)
- *Szomjas ember tűnődése* (1844)
- *Rabhazának fia* (1844)
- *Szemrehányás* (1843)
- *Miért tekintesz be a szobámba?* (1845)
- *Ha éltében...* (1845)
- *E szobában küszködött* (1845)
- *A sorshoz* (1845)
- *A jeggyűrű* (1845)
- *Rég elhúzták az esteli harangot* (1846)

- Szerelmes vagyok én... (1846)
- Szerelmes vagyok én... (1846)
- Ez időben (?)
- Kellemetlen őszi reggel (1846)
- A türelemről (1847)
- Az volt az a nagy nagy munka (1847)
- Anyám tyúkjá (1848)
- Visegrád táján (1845)
- A hegyoldalt venyigesor takarja (1844)
- Sorshúzás előtt (1845)
- Lenke sírján (1841)
- A király és a hóhér (1848)
- Bánk bán (1848)
- Kun László krónikája (1848)
- Híres szépség (1847)

Ms. 5251/I: Axente Banciu: *Traduceri din Al. Petőfi și alte poezii din lirica maghiară* [Petőfi-fordítások és más versek a magyar költészetből] – Piszkozat 1.⁴³

- *In numele poporului (A nép nevében)* – korábban kétszer is megjelent: *Transilvania*, Sibiu, 53 (1922): 262–263.; *Societatea de mîine*, 16 (1939): 109. – mindhárom szöveg némiképp eltér a megjelenttől
- *În baia de aur* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 18. 24 ian./6 febr.
- *Fii bărbat de ești bărbat* [Ha férfi vagy, légy férfi] – *Transilvania*, Sibiu, 53 (1922): 345–346.,
- *Invie-a popoarelor mare... (Föltámadott a tenger...)*
- *Palat și bordeiu (Palota és kunyhó)* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 44. 26 febr./10 mart.
- *Poporul (A nép)*
- *Câteva zile abia... (Egy pár rövid nap...)*
- *Omul (Az ember)*
- *Cântecela mele (Dalaim)* – 2 változatban is ebben a füzetben, egy javított, egy tisztázott
- *La sat (Falun)*
- *Flăcăul drumeț [A vándorlegény]* – *Viața ilustrată*, Cluj, 6 (1939), 12. sz., dec., p. 15.
- *Inima mea (Szivem)* – *Transilvania*, Sibiu, LIII (1922), p. 68–69.

43 Dólttel – mint ahogyan eddig is – a kéziratból származó szöveget jelezzük. Ahol nem adja meg a magyar fordítást, azt szögletes zárójelben adjuk meg, álló betűvel.

- *Priviți uraganul! (Oda nézzetek!)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 168. aug. 4/18.
- *Visul (Álom)*
- *Husarul (A huszár)*
- *Războiul a fost... (Háború volt...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 25. febr. 4/17.
- *Nemeșul maghiar (A magyar nemes)*
- *Fragment (din Egri hangok)*
- *Grânele sunt coapte [Érik a gabona]* – Țara Bârsei, I (1929), 249.
- *De ce nu se pot vedea... [Miért hogy láthatatlanok]*
- *Căsnicia Soarelui [A nap házaselete]*
- *Ca norii pe cerul verii... (Mint a felhők a nyári égen...)*
- *Către primăvară [A tavaszhoz]* – nyomtatványlap
- *Către Soare [A Naphoz]* – Țara Bârsei, II (1930), 178.
- *Misanthropie [Világgyűlölet]*
- *Eu iubesc... (Szeretlek én...)*
- *Ossian, Homer (Homér és Oszian)* – Preocupări literare, Buc., V (1940), p. 478–479.
 Következik néhány kézzel írt vers: *Despre Patrie, de J. Arany* – áthúzva
- *Nu-mi găsesc azi locul de Al. Petőfi. Public. In Ț.B. 1931. Nr. 5* – végén megjegyzi: Lipsește „Palat și bordeiu” [Hiányzik a *Palota és kunyhó*]
- *Un înțelept odinioară... (Egy bölcs hajdan...)*
- *Către imitatori [Az utánczókhöz]* – Țara Bârsei, I (1929), 269.
- *Beție pentru patrie [Részegség a hazáért]* – ez utóbbi két vers egy lapon. *A végén: Traduceri libere în rom. de Ax. Banciu*
- *Crângul are pășări (Az erdőnek madara van)* – Țara Bârsei, III (1931), 577.
- *In albumul lui A.B. (A.B. emlékkönyvébe)*
- *In albumul lui S.K. (S.K. emlékkönyvébe)*
- *Unde'n goană... (Futó folyam hullámai)*
- *Plugarul își ară pământul... (Földét a földműves...)*
- *Toate inimile-uscate... (Ha a sírban megszáradt...)*
- *Stea strălucitoare (Fényes csillag)*
- *Floarea sălbatică a naturii (A természet vadvirága)*
- *Gâtul meu, – moară'nlemnită (Az én torkom álló malom)*
- *Ce sgomot pătrunde iarăși la urechi-mi?... (Mi lárma ez megént?...)*
- *Îmbătrânim nu numai noi... (Nemcsak mi vénülünk...)* – Societatea de mîine, XVI, (1939), 147.
- *Fir de țárnă, strop de rouă... (Fövényszem ... harmatcsepp...)*
- *Sufletu-i nemuritor... (Halhatatlan lélek)*
- *Am avea, se spune... (Mondják, hogy mindenikünk...)*

- *Vremelnicie... (Mulandóság)*
- *Pe apă (ceruzával alatta: Vizen)*
- *Nori și stele (Kézzel: Felhő és csillag)*
- *Mă îmbrățișar' amiciei* [Barátim megölelnélek] (ceruzával áthúzva)
- *Prietenilor necredincioși* (ceruzával: *A hűtetlen barátokhoz* 318)
- *Cântecul e de'ngropare* (ceruzával: *Temetésre szól az ének*, 215)
- *Prețipiș gărlicul...* (*Meredek a pincegádor*) (nyomtatványlap) – Prețiopil gîrliciul, Țara Bârsei, III (1931), 172.
- *Schimbare* (ceruzával: *Változás*, 353)
- *Noapte de toamnă* (tintával: *Őszi éj*)
- *Domnul Pató Pál* [Pató Pál úr]
- *Lacrimi năbușite (Elfojtott könnyek)* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 1. ian. 1/14
- *Pămîntule lat...* (*Mit ettél föld...*) – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 141. iulie 3/16.
- *Viață, moarte (Élet, halál)* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 119. iunie 5/18.
- *Eu am fost nefericit...* (*Boldogtalan voltam...*)
- *In albumul D-nei Kovács Iános (Kovács Jánosné emlékkönyvébe)*
- *Judecata din urmă (Az ítélet)* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 162. 29 iulie/11 aug.
- *Drapelul părăsit* [Az elhagyott zászló] (nyomtatványlap) – Țara Bârsei, VIII (1936), 544.
- *Poartă-și de-opotrivă* (ceruzával: *Viseld egyformán...*)
- *Am avea, se spune* (ceruzával: *Mondják, hogy mindenkünk...*)
- *Steagul iubirii* [Szerelemnek lobogója]
- *Stau la răspântie* (ceruzával: *Keresztúton állok*, 214)

Ms. 5251/II: Axente Banciu: *Traduceri din Al. Petőfi și alte poezii din lirica maghiară* [Petőfi-fordítások és más versek a magyar költészetből] – *Piszkozat 2.*⁴⁴

- *Abia o pereche de oameni...* (*Midőn a földön...*)
- *Am avea, se spune...* (*Mondják, hogy mindenkünk...*)
- *Am s'o smulg...* (*Kivágom én...*)
- *Apă beau...* (*Vizet iszom*) – *Viața ilustrată*, Cluj, VI (1939), nr. 10, oct., p. 10. (*Piszkozat 1: nincs*)
- *Barza* [A gólya] (*Piszkozat 1: nincs*)
- *Beție pentru patrie* [Részegség a hazáért]

44 Jelzem, hogy mely versek nem voltak benne a *Piszkozat 1*-ben.

- *Bogătanul (E gazdag úr...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 83. aprilie 17/30 (Piszkozat 1: nincs)
- *Ca norii pe cerul verii... (Mint a felhők a nyári égen...)*
- *Cântec patriotic (Honfidal)* – Țara Bârsei, V (1933), 543–544. (Piszkozat 1: nincs)
- *Cântecele mele (1847) [Dalaim]*
- *Cântecul e de ngropare (Temetésre szól az ének...)*
- *Ca o statuie... (Itt állok a rónaközepén [!])* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 141. iulie 3/16 (Piszkozat 1: nincs)
- *Care inimă-i mai bună?... (Mégfagy a szív, ha nem szeret...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Căsnicia Soarelui (A nap házaselete)*
- *Câteva zile abia... (Egy pár rövid nap...)*
- *Către imitatori (Az utánzókhöz)* – Țara Bârsei, I (1929), 269.
- *Către libertate (A szabadsághoz)* – Gazeta Transilvaniei, 1915, nr. 281., 25 dec./7 ian. 13/26 (Piszkozat 1: nincs)
- *Către primăvară (A tavaszhoz)* – Țara Bârsei, X (1938), 147.
- *Către Soare [A Naphoz]* – Țara Bârsei, II (1930), 178.
- *Către un scriitor tânăr (Egy fiatal íróhoz)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Ce s'alege de râs oare?... (Hová lesz a kacaj...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Ce sgomot pătrunde iarăși la urechi-mi?... (Mi lárma ez megént?...)*
- *Cine-ar crede... [Ki gondolná, ki mondaná...]* – végén: (*Scrisă de poet în Sebeș, jud. Alba*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Cine-mi poate deslega?... (Ki fogja vajjon megfejteni)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Crângul are păsări (Az erdőnek madara van)* – Țara Bârsei, III (1931), 577.
- *Crucea [Kereszt]* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 71. aprilie 6/16 (Piszkozat 1: nincs)
- *Dă-mi prilej să fac și eu ceva (Sors, nyiss nekem tért...)* – Societatea de mîine, XVI, (1939), 147. (Piszkozat 1: nincs)
- *De ce nu se pot vedea... [Miért, hogy láthatatlanok]*
- *De mi-ar zice... (Ha az Isten)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Despre răbdare [A türelemről]* Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 35. febr. 16/19 (Piszkozat 1: nincs)
- *Destul a fost! (Mégúnt rabság)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Domnul Pató Pál (Pató Pál úr)*
- *Drapelul părăsit (Az elhagyott zászló)* – Țara Bârsei, VIII (1936), 544.
- *E noapte în capu-mi (Fejemben éj van...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 83. aprilie 17/30 (Piszkozat 1: nincs)
- *Eu am fost nefericit... (Boldogtalan voltam...)*
- *Ei iubesc... (Szeretek én...)*

- *Fantazia mea (Képzetem)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 93. mai 1/14(Piszkozat 1: nincs)
- *Fantazia mea (Az én képzeletem nem...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 52. martie 6/19. – eltérő szövegváltozatok(Piszkozat 1: nincs)
- *Fir de țarnă, strop de rouă... (Fövény szem ... harmatcsepp...)*
- *Flăcăul drumeț (A vándorlegény)* – Viața ilustrată, Cluj, VI (1939), nr. 12, dec., p. 15.
- *Floarea sălbatică a naturii (A természet vadvirága)*
- *Florile (A virágok)* – Transilvania, Sibiu, LII (1921), p. 824–825. (Piszkozat 1: nincs)
- *Foc (Tűz)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Gâtul meu, – moară nlemnită (Az én torkom álló malom)*
- *Gloria (Mi a dicsőség?..)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Grânele sunt coapte [Érik a gabona]* – Țara Bârsei, I (1929), 249.
- *Homer și Ossian [Homér és Oszian]* – Preocupări literare, Buc., V (1940), p. 478–479.
- *Husarul (A huszár)*
- *Îmbătrânim nu numai noi... (Nemcsak mi vénülünk...)* – Societatea de miine, XVI, (1939), 147.
- *In albumul lui A.B. (A.B. emlékkönyvébe)*
- *In albumul D-nei Kovács Iános (Kovács Jánosné emlékkönyvébe)*
- *In albumul lui S.K. (S.K. emlékkönyvébe)*
- *Inima mea (Szívem)* – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 68–69.
- *În laturi cu lira?... (Mit daloltok még, jámbor költők?)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 136., 26 iunie/9 iulie (Piszkozat 1: nincs)
- *In mină (tollal : Bányában)* (Piszkozat 1: nincs)
- *In numele poporului (A nép nevében)* – korábban kétszer is megjelent: Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 262–263.; Societatea de miine, XVI, (1939), 109.
- *Invie-a popoarelor mare... (Föltámadott a tenger...)*
- *Jude, jude, a ta slujbă... (ceruzával és tollal: Biró, biró, hivatalod...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Judecata din urmă [Az ítélet]* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 162. 29 iulie/11 aug.
- *Lacrimi năbușite (Elfojtott könnyek)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 1. ian. 1/14.
- *Lanțul tiranei (A bilincs)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 119. iunie 5/18. (Piszkozat 1: nincs)
- *La sat (Falun)*
- *Lelea Vuța (Sári néni)* (Piszkozat 1: nincs)

- *Leul captiv* [A rab oroszlán] - Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 109. 21 mai/3 iunie. (Piszkozat 1: nincs)
- *Lumea nu mă înțelege...* (*Nem ért engem a világ*) – Țara Bârsei, V (1933), 264.(Piszkozat 1: nincs)
- *Mâhnirea și bucuria* (*A bánat egy nagy oczeán*) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 141. iunie 3/16.(Piszkozat 1: nincs)
- *Mă îmbrățișar' amicii...* (*Bartaim megölelnélek*)
- *Memorie...* (*Emlékezet...*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Meșterul Pavel* [Pál mester] Societatea de mîine, XVI, (1939), 147.
- *Misanthropie* (*Világgyűlölet*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Mormântul meu* (*Sirom*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Nemeșul maghiar* (*A magyar nemes*)
- *Noaptea* (*Az éj*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Noapte de toamnă* (tintával: *Őszi éj*)
- *Norii* (*Felhők*) – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 273–274. (Piszkozat 1: nincs)
- *Nori și stele* (*Felhő és csillag*)
- *Nu decade omenirea...* (*Nem sülyed az emberiség...*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Nu-mi găseșc azi locul* [?] – Țara Bârsei, III (1931), 478.
- *Nu plătește viața...* (*Annyit sem ér az élet*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Omul* (*Az ember*)
- *Ossian, Homer* (*Homér és Oszián*) – Preocupări literare, Buc., V (1940), p. 478–479.
- *Palat și bordeiu* (*Palota és kunyhó*) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 44. 26 febr./10 mart.
- *Pământule lat...* (*Mit ettél föld...*) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 141. iulie 3/16.
- *Pe apă* (*Vizen*)
- *Plugarul își ară pământul...* (*Földét a földműves...*)
- *Poartă-ți de-opotrivă* (ceruzával: *Viseld egyformán...*)
- *De ce nu se pot vedea?...* (*Miért hogy láthatatlanok...*)
- *Poezia* (*A költészet*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Poporul* (*A nép*)
- *Prietenilor necredincioși* (*A hűtetlen barátokhoz*)
- *Prețipiș gârlicul...* (*Meredek a pincegádor*) (nyomtatványlap) – Prețipil gârliciu, Țara Bârsei, III (1931), 172.
- *Priviți uraganul!* (*Oda nézzetek!*) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 168. aug. 4/18.
- *Sămânță dac'ar avea...* (*Fragment din „Egri hangok”*) (ugyanaz, csak más szövegváltozatban mint a Piszkozat 1-ben a *Fragment*)
- *Sboară speranțele...* (*Szállnak reményeink...*) (Piszkozat 1: nincs)

- *Schimbarea (Változás)*
- *Slujba de judecător (Biró, bíró, hivatalod...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Stau la răspântie (Keresztúton állok, 214)*
- *Stea strălucitoare (Fényes csillag)*
- *Steagul iubirii (Szerelemnek lobogója)*
- *Sufletu-i nemuritor... (Halhatatlan lélek)*
- *Sufletul e care... (Szeretője-e vajjon...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Sunt soldat... (Katona vagyok én...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 5. ian 9/22.(Piszkozat 1: nincs)
- *Supărarea și bucuria mea (Búm és örömem)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 148. iulie 12/25.(Piszkozat 1: nincs)
- *Tisa [A Tisza]* – Țara Bârsei, II (1930), 255-256. (Piszkozat 1: nincs)
- *Toate inimile-uscate... (Ha a sírban megszáradt...)*
- *Unde-ajunge omul oare?... (Az ember ugyan hova lesz?...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Unde'n goană... (Futó folyam hullámai)*
- *Un înțelept odinioară... (Egy bölcs hajdan...)*
- *V'am cântat de atâtea ori... Már sokszor énekeltem...* (Piszkozat 1: nincs)
- *Viață, moarte (Élet, halál)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 119. iunie 5/18.
- *Visul (Álom)*
- *Voi care de pe țărână... (Kik a föld alacsony porából...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Vremelnicie... (Mulanóság)*
- *Cuprinsul (fölötte tintával: Poeziile sunt înșiruită în ordinea inițialelor de titluri [A verseket ábécérendbe soroltuk])*

A füzetbe tett különálló lapokon:

- *Luminnă! (Világosságot!)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Crucea [Kereszt]* (3 példányban legépelve) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 71. aprilie 6/16 (Piszkozat 1: nincs)
- *Poezia (A költészet)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Fii bărbat de ești bărbat (Ha férfi vagy, légy férfi)* – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 345–346.
- *Crucea [Kereszt]* (3 példányban legépelve) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 71. aprilie 6/16 (Piszkozat 1: nincs)
- *Către un scriitor tânăr (Egy fiatal íróhoz)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Către imitatori (Az utánókhöz)* – Țara Bârsei, I (1929), 269.
- *Beție pentru patrie [Részegség a hazáért]*
- *În lături cu lira?... (Mit daloltok még ti, jámbor költők?)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 136., 26 iunie/9 iulie (Piszkozat 1: nincs)

- *Cântec patriotic (Honfidal)* – Țara Bârsei, V (1933), 543–544. (Piszkozat 1: nincs)
- *Judecata din urmă (Az ítélet)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 162. 29 iulie/11 aug.
- *Foc (Tűz)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Floarea sălbatică a naturii (A természet vadvirága)*
- *Palat și bordeiu (Palota és kunyhó)* (2 példányban) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 44. 26 febr./10 mart.
- *Poporul (A nép)* (2 példányban)
- *Invie-a popoarelor mare... (Föltámadott a tenger...)* (2 példányban)
- *Fii bărbat de ești bărbat (Ha férfi vagy, légy férfi)* – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 345–346.
- *Poezii secolului al XIX-lea (A XIX. század költői)* (2 példányban) (Piszkozat 1: nincs)
- *Fii bărbat de ești bărbat (Ha férfi vagy, légy férfi)* – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 345–346.

Ms. 5251/III: Axente Banciu: *Traduceri din Al. Petőfi și alte poezii din lirica maghiară* [Petőfi-fordítások és más versek a magyar költészetből] – Tisztázat.⁴⁵

- *Cântecele mele* (tollal: *Dalaim*) – (tollal írt jegyzet a lap alján: *Notă. Unde din poeziile acestui volum au fost publicate prin diferite reviste și ziare sub pseudonimul S. Tamba.*)⁴⁶
- *Poporul (A nép)*
- *Invie-a popoarelor mare... (Föltámadott a tenger...)*
- *In numele poporului (A nép nevében)* – korábban kétszer is megjelent: Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 262–263.; Societatea de mîine, XVI, (1939), 109.
- *Palat și bordeiu (Palota és kunyhó)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 44. 26 febr./10 mart.
- *Bogătanul (E gazdag úr...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 83. aprilie 17/30 (Piszkozat 1: nincs)
- *In mină* (tollal: *Bányában*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Leul captiv* [A rab oroszlán] – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 109. 21 mai/3 iunie. (Piszkozat 1: nincs)
- *Lațul tiranei (A bililcs)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 119. iunie 5/18. (Piszkozat 1: nincs)

45 Jelzem, hogy mely versek nem voltak benne az előző két Piszkozatban.

46 E kötet egyes versei megjelentek különböző folyóiratokban S. Tamba álnéven.

- *Judecata din urmă* [Az ítélet] – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 162. 29 iulie/11 aug.
- *Fii bărbat de ești bărbat* [Ha férfi vagy, légy férfi] – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 345–346.
- *Către Libertate* [A szabadsághoz] – Gazeta Transilvaniei, 1915, nr. 281., 25 dec./7 ian. 13/26 (Piszkozat 1: nincs)
- *Ei iubesc...* (Szeretek én...)
- *Războiul a fost...* (Háború volt...) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 25. febr. 4/17. (Piszkozat 2: nincs)
- *Ca o statuie...* (Itt állok a rónaközepén [!]) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 141. iulie 3/16 (Piszkozat 1: nincs)
- *Foc* (Tűz) (Piszkozat 1: nincs)
- *Drapelul părăsit* (Az elhagyott zászló) – Țara Bârsei, VIII (1936), 544.
- *Cântec patriotic* (Honfidal) – Țara Bârsei, V (1933), 543–544. (Piszkozat 1: nincs)
- *De mi-ar zice...* (Ha az Isten) (Piszkozat 1: nincs)
- *Dă-mi prilej să fac și eu ceva* (Sors, nyiss nekem tért...) – Societatea de miine, XVI, (1939), 147. (Piszkozat 1: nincs)
- *Sufletu-i nemuritor...* (Halhatatlan lélek)
- *Cine-ar crede...* [Ki gondolná, ki mondaná...] (Piszkozat 1: nincs)
- *În laturi cu lira?...* (Mit daloltok még ti, jámbor költők?) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 136., 26 iunie/9 iulie (Piszkozat 1: nincs)
- *Husarul* (A huszár)
- *Nu-mi găsec azi locul* – Țara Bârsei, III (1931), 478.
- *In albumul lui S.K.* (S.K. emlékkönyvébe)
- *In albumul D-nei Kovács Iános* (Kovács Iánosné emlékkönyvébe)
- *Floarea sălbatică a naturii* (A természet vadvirága)
- *Ce sgomot pătrunde iarăși la urechi-mi?...* (Mi lárma ez megént?...)
- *Către un scriitor tânăr* (Egy fiatal íróhoz) (Piszkozat 1: nincs)
- *Către imitatori* (Az utánókhöz) – Țara Bârsei, I (1929), 269.
- *Mă îmbrățișar' amiciei...* (Bartaim [!] megölelnélek)
- *Prietenilor necredincioși* (A hűtetlen barátokhoz)
- *Către Primăvară* (A tavaszhoz) – Țara Bârsei, X (1938), 147.
- *Crucea* [Kereszt] – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 71. aprilie 6/16 (Piszkozat 1: nincs)
- *Poartă-ți de-opotrivă* (Viseld egyformán...)
- *Supărarea și bucuria mea* (Búm és örömem) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 148. iulie 12/25. (Piszkozat 1: nincs)
- *Lumea nu mă înțelege...* (Nem ért engem a világ) – Țara Bârsei, V (1933), 264. (Piszkozat 1: nincs)

- *Mizantropie (Világgyűlölet)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Inima mea (Szivem)* – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 68–69.
- *Fantazia mea (Képzetem)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 93. mai 1/14(Piszkozat 1: nincs)
- *Fantazia mea (Az én képzeletem nem...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 52. martie 6/19. – eltérő szövegváltozatok (Piszkozat 1: nincs)
- *Schimbare (Változás)*
- *Steagul iubirii* (tollal: *Szerelemnek lobogója*)
- *Eu și soarele* (tollal: *Én és a nap*) (Piszkozat 1: nincs, Piszkozat 2: nincs)
- *Sămânță dac'ar avea... (Fragment din „Egri hangok”)*
- *Stea strălucitoare (Fényes csillag)*
- *Nori și stele (Felhő és csillag)*
- *Viață, moarte (Élet, halál)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 119. iunie 5/18.
- *Grânele sunt coapte [Érik a gabona]* – Țara Bârsei, I (1929), 249.
- *Destul a fost! (Megúnt rabság)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Crângul are pășări (Az erdőnek madara van)* – Țara Bârsei, III (1931), 577.
- *In albumul lui A.B. (A.B. emlékkönyvébe)*
- *Poezia (A költészet)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Ossian, Homer (Homér és Oszián)* – Preocupări literare, Buc., V (1940), p. 478–479.
- *Noapte de toamnă (tintával: Őszi éj)*
- *Ca norii pe cerul verii... (Mint a felhők a nyári égen...)*
- *E noapte în capu-mi (Fejemben éj van...)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 83. aprilie 17/30 (Piszkozat 1: nincs)
- *Am s'o smulg ... (Kivágom én...)*
- *Stau la răspântie (Keresztúton állok)*
- *Eu am fost nefericit... (Boldogtalan voltam...)*
- *Judecata din urmă [Az ítélet]* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 162. 29 iulie/11 aug.
- *Lacrimi năbușite (Elfojtott könnyek)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 1. ian. 1/14.
- *Câteva zile abia... (Egy pár rövid nap...)*
- *Cântecul e de'ngropare (Temetésre szól az ének...)*
- *Mormântul meu (Sirom)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Slujba de judecător (Bíró, bíró, hivatalod...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Priviți uraganul! (Oda nézzetek!)* – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 168. aug. 4/18.
- *Tisa [A Tisza]* – Țara Bârsei, II (1930), 255–256. (Piszkozat 1: nincs)
- *Norii (Felhők)* – Transilvania, Sibiu, LIII (1922), p. 273–274. (Piszkozat 1: nincs)

- *Noaptea (Az éj)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Barza [A gólya]* (Piszkozat 1: nincs)
- *Fir de țarnă, strop de rouă... (Fövény szem ... harmatcsepp...)*
- *Abia o pereche de oameni... (Midőn a földön...)*
- *V'am cântat de atâtea ori... (Már sokszor énekeltem...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Visul (Álom)*
- *Sunt soldat... (Katona vagyok én...)* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 5. ian 9/22.(Piszkozat 1: nincs)
- *Îmbătrânim nu numai noi... (Nemcsak mi vénülünk...)* – *Societatea de miine*, XVI, (1939), 147.
- *Flăcăul drumeț (A vándorlegény)* – *Viața ilustrată*, Cluj, VI (1939), nr. 12, dec., p. 15.)
- *Căsnicia Soarelui (A nap házaselete)*
- *Către Soare [A Naphoz]* – *Țara Bârsei*, II (1930), 178.
- *Nemeșul maghiar (A magyar nemes)*
- *Meșterul Pavel (tollal: Pál mester)* – *Societatea de miine*, XVI, (1939), 147.
- *Lelea Vuța (Sári néni)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Domnul Pató Pál (Pató Pál úr)*
- *Despre răbdare [A türelemről]* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 35. febr. 16/19 (Piszkozat 1: nincs)
- *Prețipiș gărlicul... (Meredek a pincegádor)* (nyomtatványlap) – *Prețipil gîrliciul*, *Țara Bârsei*, III (1931), 172.
- *Pe apă (Vizen)*
- *Gâtul meu, – moară'nlemnită (Az én torkom álló malom)*
- *Beție pentru patrie (Részegség a hazáért)*
- *Apă beau... (tintával: Vizet iszom)*, *Viața ilustrată*, Cluj, VI (1939), nr. 10, oct., p. 10. (Piszkozat 1: nincs)
- *Vremelnicie... (Mulandóság)*
- *Am avea, se spune... (Mondják, hogy mindenikünk...)*
- *Ce s'alege de râs oare?... (Hová lesz a kacaj...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Unde-ajunge omul oare?... (Az ember ugyan hova lesz?...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Măhnirea și bucuria (A bánat egy nagy oczeán)* – *Gazeta Transilvaniei*, 1916, nr. 141. iunie 3/16.(Piszkozat 1: nincs)
- *Memorie... (Emlékezet...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Nu plătete viața... (Annyit sem ér az élet)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Plugarul își ară pământul... (Földét a földműves...)*
- *Nu decade omenirea... (Nem sülyed az emberiség...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Sufletul e care... (Szeretője-e vajjon...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Care inimă-i mai bună?... (Mégfagy a szív, ha nem szeret...)* (Piszkozat 1: nincs)
- *Cine-mi poate deslega?... (Ki fogja vajjon megfejteni)* (Piszkozat 1: nincs)

- *Toate inimile-uscate...* (*Ha a sírban megszáradt...*)
- *Pământule lat...* (*Mit ettél föld...*) – Gazeta Transilvaniei, 1916, nr. 141. iulie 3/16.
- *Voi care de pe țărână...* (*Kik a föld alacsony porából...*) (Piszkozat 1: nincs)
- *De ce nu se pot vedea...* (*Miért hogy láthatatlanok...*)
- *Unde'n goană...* (*Futó folyam hullámai*)
- *Sboară speranțele...* (*Szállnak reményeink...*) (Piszkozat 1: nincs)
- *Omul* (*Az ember*)

Cuprinsul [Tartalom]